

TOIMINTAOHJE AMMATTILAISILLE

Lapseen tai nuoreen kohdistuvan väkivalta- epäilyn tilanteisiin

Barnahus

Alueesi yhteystiedot

HUOLI- JA LASTENSUOJELUILMOITUKSET

Kiireelliset ilmoitukset:

Ei-kiireelliset lastensuojeluilmoitukset:

POLIISI

Virka-aikaan:

Ilta-aikaan ja viikonloppuisin:

Tutkintapyyntö:

OMAN ALUEESI KONSULTOINTITAHO

Virka-aikaan:

Ilta-aikaan ja viikonloppuisin:

SOMAATTISET TUTKIMUKSET

Oman alueen keskussairaalan päivystys:

Lastenpäivystys, OYS:

SERITUKIKESKUS

LASTEN JA NUORTEN OIKEUSPSYKIATRIAN YKSIKKÖ, OYS

Virka-aikaan: p. 040-0251136 ja lastenjanuortenoikpsyk@ppshp.fi

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Toimintaohjeen tavoite

Tämä ohje on suunnattu terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, opetustoimessa, varhaiskasvatuksessa ja nuorisopalveluissa työskenteleville sekä muille lasten tai lapsiperheiden kanssa toimiville ammattilaisille. Ohjeessa käsitellään tilanteita, joissa epäillään lapsiin ja nuoriin (alle 18v.) kohdistuvaa fyysistä, henkistä tai seksuaaliväkivaltaa sekä hoidon laiminlyöntiä.

Ohje on laadittu yhteistyössä Barnahus-hankkeen ja eri viranomaisten kanssa. Ohje on linjassa kansallisten suositusten, THL:n lastensuojelun käsikirjan ja Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn toimenpidesuunnitelman 2020–2025 kanssa.

Lapseen kohdistuneen väkivaltaepäilyn herätessä vaaditaan [monialaista viranomaistyöskentelyä](#), jossa **yhteistyö ja tiedonvaihto jo epäilyn varhaisvaiheessa** muodostavat tärkeät edellytykset lapsen ja perheen palvelupolun onnistumiseksi. Viranomaisten vastuut jakautuvat karkeasti siten, että:

Poliisi kerää tietoa mahdollisen rikoksen selvittämiseksi ja varmistaa että lapsi/perhe ohjautuu tuen piiriin.

Sosiaalihuollossa arvioidaan lapsen suojelun tarvetta, tehdään palvelutarpeen arvio ja järjestetään tarvittavia palveluita.

Terveydenhuollossa arvioidaan ja toteutetaan lapsen ja perheen tarvitsemat tutkimus- ja hoitotoimenpiteet sekä suoritetaan poliisin pyytämät tutkimukset.

Toimintaohjeeseen liittyvät palautteet ja kehittämis ehdotukset 31.12.2023 mennessä [Webropol-kyselyllä](#).

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Toimintaohjeen sisällysluettelo

OHJEET EPÄILYN HERÄÄMISEN TILANTEISIIN	7
HUOLEN HERÄÄMINEN LAPSEN OIREILUN JA KÄYTTÄYTYMISEN PERUSTEELLA	8
VÄKIVALTAEPÄILYN HERÄÄMINEN	9
1. EPÄILYN ILMITULO, VASTAANOTTAMINEN	10
1.1. Kun lapsi/nuori kertoo väkivallasta.....	10
1.2. Kun väkivaltaepäily herää fyysisten vammojen vuoksi	11
2. VANHEMPIEN JA LAPSEN/NUOREN INFORMOIMINEN.....	12
3. LASTENSUOJELUILMOITUS	13
4. ILMOITUS POLIISILLE	14
5. KIRJAAMINEN	16
6. SOMAATTINEN TUTKIMUS	18
6.1. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen	19
6.2. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: alle 16-vuotiaan pahoinpitelyepäily	20
6.3. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: 16-18-vuotiaan pahoinpitelyepäily	21
6.4. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: alle 16-vuotiaan seksuaaliväkivaltaepäily.....	22
6.5. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: 16-18-vuotiaan seksuaaliväkivaltaepäily	23
7. LAPSEN VÄLITTÖMÄN TURVALLISUUDEN ARVIOINTI	24
8. PSYKOSOSIAALINEN ENSIVAIHEEN TUKI, HOIDON TARPEEN ARVIOINTI JA PALVELUOHJAUS	25
8.1. Psykososiaalinen ensivaiheen tuki	25
8.2. Arvointi	28
8.3. Palveluohjaus	30
LISÄTIETOJA JA HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ	31
9. MONIALAINEN VIRANOMAISTYÖSKENTELY	31
10. TIETOA LASTEN JOHDATELTAVUUDESTA	31
11. KIRJAAMISEN TARKKUUS	33
12. KUN NUORI EI HALUA, ETTÄ TYÖNTEKIJÄ KERTOO ASIASTA VANHEMMILLE TAI MUILE VIRANOMAISILLE	33
13. ILMOITUSVELVOLLISUUS POLIISILLE	34
14. KUN EPÄILTY TEKIJÄ ON ALAIKÄINEN	35
15. KUN NUORI KERTOO VUOSIA SITTEN TAPAHTUNEESTA RIKOKSESTA	35
16. KUN LAPSI TULEE TERVEYDENHUOLLON KÄYNNILLE FYYSISTEN VAMMOJEN VUOKSI TAI VAMMOJA LÖYTYY SATTUMALÖYDÖKSENÄ	35
17. RIKOSPROSESSIN SUOJAAMINEN, KUN LASTA EI OLE VIELÄ KUULTU	37
18. OHJEITA SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖILLE	38

18.1.	<i>Lapsen suojaaminen rikosepäilyn tilanteessa</i>	38
18.2.	<i>Monialainen yhteistyö.....</i>	38
18.3.	<i>Kiireellisuuden arvioiminen.....</i>	39
18.4.	<i>Lapsen kohtaaminen, selvittelevä haastattelu</i>	40
19.	LISÄTIETOJA FYYSISET VAMMOISTA.....	41
20.	OHJEITA JA VINKKEJÄ TYÖSKENTELYYN LASTEN/NUORTEN JA PERHEIDEN KANSSA.....	42
21.	LAPSEN SEKSUAALINEN KÄYTTÄYTYMINEN.....	43
22.	LAPSEN AGGRESSIIVINEN KÄYTTÄYTYMINEN.....	44
23.	LISÄTIETOA NUORTEN CHAT-KESKUSTELUPALVELUSSA TYÖSKENTELEVILLE	44

Ohjeet epäilyn heräämisen tilanteisiin

A) Huolen herääminen lapsen oireilun ja käyttäytymisen perusteella

Huoli lapsen ja/tai perheen tilanteesta voi herätä esimerkiksi lapsen oireilun tai käyttäytymisen perusteella. **Selkeää viitettä lapseen kohdistuneesta väkivallasta ei ole tullut esille,** mutta lapsen vointi ja tilanne edellyttävät tarkempaa selvittelyä.

LISÄTIETOA

B) Väkivaltaepäilyn herääminen

Epäily lapseen kohdistuneesta väkivallasta voi herätä muun muassa seuraavilla tavoilla:

- lapsi/nuori kertoo väkivallasta tai hoidon laiminlyönnistä
- joku muu henkilö kertoo lapseen kohdistuneen väkivaltaa tai laiminlyöntiä
- on olemassa viesti, kuva tai muu todiste
- lapsella/nuorella on fyysisiä vammoja ([Lisätietoa fyysisistä vammoista](#))

LISÄTIETOA

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Huolen herääminen lapsen oireilun ja käyttäytymisen perusteella

On tilanteita, joissa lapsi voi **oireilla** ja perhetilanteessa on **kuormittavia tekijöitä**, mutta selkeitä viitteitä kaltoinkohtelusta ei kuitenkaan ole havaittu. Psykkinen oireilu voi olla merkki koetusta väkivallasta, mutta sen taustalta voi löytyä myös monia muita syitä. Nämä tilanteet vaativat joka tapauksessa pysähtymistä ja moniammatillista työotetta ja pyrkimystä mahdollisimman avoimeen vuorovaikutukseen perheen ja lapsen kanssa.

Mikäli työskentelyn aikana tulee esille viitteitä lapseen kohdistuvasta väkivallasta tai hoidon laiminlyömisestä, siirry osioon:

[B Väkivaltaepäilyn herääminen](#)

Lapsen seksuaalinen käyttäytyminen

Joskus epäily seksuaaliväkivallasta voi herätä tilanteessa, jossa lapsella on huomiota herättävää seksuaalista käyttäytymistä. Pelkän seksuaalisen käyttäytymisen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä lapsen joutumisesta seksuaaliväkivallan kohteeksi, vaikka lapsi voi oireilla uhriksi joutumista silläkin tavalla. [Lisätietoa lapsen seksuaalisesta käyttäytymisestä](#)

Lapsen aggressiivinen käyttäytyminen

Joskus epäily lapsen joutumisesta väkivallan kohteeksi voi herätä tilanteissa, joissa lapsella on ikä- ja sukupuolista poikkeavaa väkivaltaista käyttäytymistä ja/tai puheita. Lapsilla esiintyvän aggressiivisen käyttäytymisen taustalla voi olla lapseen kohdistunutta kaltoinkohtelua, mutta taustalla voivat olla vaikuttamassa myös muita lapseen, vanhemmuuteen tai ympäristöön liittyviä riskitekijöitä. [Lisätietoa lapsen aggressiivisesta käyttäytymisestä](#)

Mikäli viitteitä väkivallasta ei ole, mutta sinulle herää huoli lapsen hyvinvoinnista, tee lastensuojeluilmoitus viipymättä. Jos tilanne on kiireellinen, tee lastensuojeluilmoitus soittamalla sosiaali- ja kriisipäivystykseen. Jollet ole varma, kuinka akuutti ja kiireellinen tilanne on, voit konsultoida sosiaali- ja kriisipäivystystä.

[Ohjeita ja vinkkejä tilanteen selvittelyyn ja työskentelyyn, kun huoli lapsen tilanteesta herää, mutta suoria viitteitä väkivallasta ei ole.](#)

[Pala takaisin](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Väkivaltaepäilyn herääminen

Mikäli lapsen tai muun henkilön puheet tai muut todisteet herättävät epäilyn väkivallasta, on oleellista huomioida kaikki seuraavat pääkohdat (1-8.):

1. Epäilyn ilmitulo, kertomuksen vastaanottaminen

2. Vanhempien ja lapsen/nuoren informointi

3. Lastensuojeluilmoitus

4. Ilmoitus poliisille

5. Kirjaaminen

6. Somaattinen tutkimus

7. Lapsen välittömän turvallisuuden arviointi

8. Psykososiaalinen ensivaiheen tuki, hoidon tarpeen arviointi ja palveluohjaus

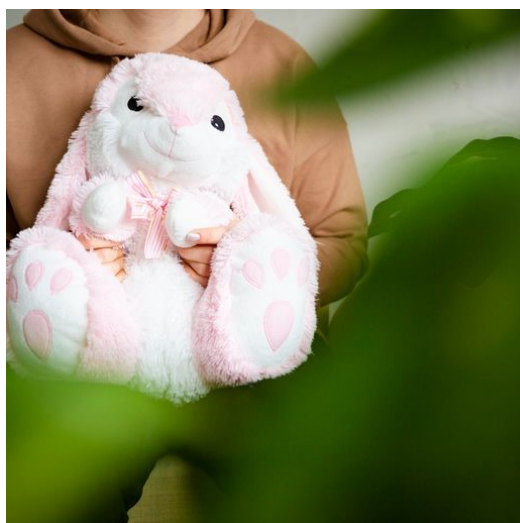
[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

1. Epäilyn ilmitulo, vastaanottaminen

1.1. Kun lapsi/nuori kertoo väkivallasta

Järjestä rauhallista kahdenkeskistä aikaa lapsen kanssa, mikäli hän ryhmässä tai muussa hankalassa tilanteessa kertoo jotain kokemaansa väkivaltaan liittyvää.

Kiinnitä huomiota omaan keholliseen läsnäoloosi ja hengitykseesi, pyri olemaan mahdollisimman rauhallinen ja välittämään turvallisuuden tunnetta lapselle.

Huomioi, että lapsen kertomus ja hänelle esitetyt kysymykset on hyvä kirjata välittömästi jo tilanteessa, mikäli tämä on mahdollista. Lisätietoa kirjaamisesta kohdassa [5. Kirjaaminen](#).

Ota lapsen kertomus vastaan ja sano, että on hyvä ja tärkeää, että hän kertoo asioistaan.

Voit toistaa mitä lapsi on sanonut ja rohkaista häntä kertomaan lisää. Esimerkiksi: ”Kerro lisää”, ”Mitä siinä tapahtui?”. Tarkoituksena ei ole saada esille kaikkia tapahtuman yksityiskohtia, vaan selvittää vain sen verran, että koossa on tarpeelliset tiedot tutkintapyyntöä ja lastensuojeluilmoitusta varten (Mitä tapahtui? Missä? Milloin? Ketä oli paikalla? Kuka teki mitä? Miten tapahtumat tulivat ilmoittajan tietoon? Kenelle tapahtumista on kerrottu?).

Käytä samoja sanoja, joita lapsi on itse käyttänyt ja varmista, että ymmärrät mitä ne tarkoittavat. Esimerkiksi: ”Sanoit ”läsäytti”, mitä se tarkoittaa?”

Vältä voimakkaita kantaa ottavia ja tuomitsevia kommentteja.

Vältä tuomasta keskusteluun asioita, joita lapsi itse ei ole maininnut. **Huomaa omien ennakkokäsityksesi vaikutus keskusteluun.**

Lapsen kuullen tulee välttää puhumista asiasta aikuisten tai muiden lasten kesken. Mikäli esimerkiksi huoltaja puhuu tapahtumista lapsen kuullen, on hänet hyvä kohteliaasti keskeyttää ja järjestää mahdollisuus puhua erikseen.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Vältä useita toistuvia jututtamisia lapsen kanssa, mikäli on jo selvää, että ilmoituskynnys on ylittynyt.

Myös vanhempia on hyvä ohjeistaa olemaan kyselemättä lapselta tapahtumien kulusta, mutta toisaalta vanhemman on tärkeä olla saatavilla ja tukena mikäli lapsi itse tuo esiin halua kertoa. Myös aikuisen tarve puhumiselle on hyvä huomioida ja pyrkiä järjestämään sille tila ja paikka.

[Tietoa lasten johdateltavuudesta ja miksi johdattelua pitää välttää](#)

[Miten kysyä johdattelematta](#)

[Lisämateriaalia lapsen kanssa keskustelemisesta](#)

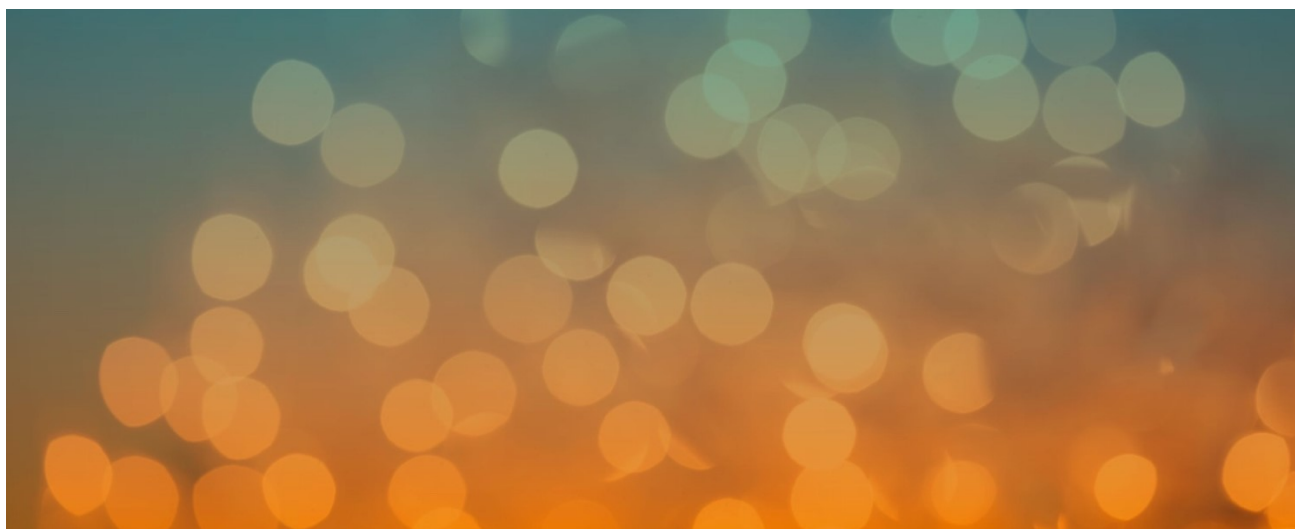
[Ohjeita nuorten chat-palveluissa työskenteleville](#)

1.2. Kun väkivaltaepäily herää fyysisten vammojen vuoksi

Mikäli esitietojen perusteella herää epäilyä väkivallasta tai hoidon laiminlyönnistä **jo ennen** lapsen saapumista käynnille, on syytä konsultoida alueen keskussairaalan lastenlääkäriä. Lisätietoa tutkimusten kiireellisyydestä ja konsultoimisesta on kappaleessa [6. Somaattinen tutkimus](#).

Mikäli **epäily herää vasta käynnin aikana**, on syytä kiinnittää huomiota [seuraaviin seikkoihin](#).

[Palaa takaisin](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

2. Vanhempien ja lapsen/nuoren informoiminen

Mikäli herää lapseen kohdistunut väkivaltaepäily, jossa **vanhemmat tai jompikumpi heistä on epäiltynä**, vanhemmille ei tule kertoa heränneestä epäilystä ennen neuvottelua poliisin kanssa. Yleisen käytännön mukaan vanhempia informoidaan pääsääntöisesti lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, mutta perheensisäisissä rikosepäilyissä näin ei tule toimia.

Kaltoinkohtelusta epäiltynä olevalle vanhemmalle menevä tieto lapsen kertomuksesta voi äärimmäisissä tilanteissa asettaa lapsen vaaraan. Useissa tapauksissa se voi tarkoittaa, että lapsen puheisiin pyritään vaikuttamaan. Epäilty voi myös tuhota olemassa olevaa todistusaineistoa. Vanhemmalle kertomisen välttämistä on harkittava myös silloin, jos lapsi kertoo sisaren tai muun lähisukulaisten taholta tapahtuneesta väkivallasta. Sosiaalitoimessa on kuitenkin usein selvitettävä lapsen tilannetta hyvin varhaisessa vaiheessa myös vanhempien kanssa keskustellen, mutta tutkinnan suojaamiseksi tästä on hyvä ensin keskustella poliisin kanssa.

Mikäli lapsi kertoo väkivallasta **perheen ulkopuolisen henkilön taholta**, vanhempia voidaan yleensä informoida normaalin tavan mukaisesti. Vaikka ilmoitusvelvollisuus on sillä ammattihenkilöllä, jonka tietoon rikosepäily on tullut, myös huoltaja voi tehdä rikosilmoituksen. Nuoruusikäistä itseään voi myös kannustaa asiassaan osallisuuteen ja olemaan aloitteellinen rikosilmoituksen tekemisessä. [Ilmoitusvelvollisen henkilön](#) on kuitenkin tehtävä ilmoitus myös itse.

Kouluikäiselle lapselle ja nuorelle on aina kerrottava, että työntekijä välittää asian tiedoksi muille viranomaisille, sekä selvennettävä kenelle ja minkä vuoksi. Lapselle kerrotaan, että asia on niin tärkeä, että aikuisten täytyy selvittää sitä lisää, jotta lasta voidaan auttaa. Mitä vanhemmasta lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on kertoa mahdollisimman tarkasti prosessin kulku. Tietoa viranomaisprosessien etenemisestä on hyvä annostella sopivissa määrin ja oikein ajoitettuna, ettei se pelästytä nuorta. Nuorelle voi myös kertoa, että poliisitutkinnan alkaessa hänellä on itsellään mahdollisuus päättää, mistä hän on valmis ja halukas kertomaan. Nuorelle voi olla hyvä myös kerrata luottamuksellisuuteen ja salassapitoon liittyvät säädökset sekä kertoa ketkä saavat tietää epäilystä ilmoittamisen jälkeen. Oppaita ja ohjeita rikosprosessiin, sekä mahdollisuuden myös yhteydenottoon tarjoaa Rikosuhripäivystys (www.riku.fi).

Joskus työntekijä voi olla itsekkin epävarma, mitä seuraavaksi tapahtuu, mutta epävarmuutta ei saa välittää lapselle. On hyvä vähintään sopia seuraava tapaaminen tai puhelinaika ennen kuin tapaaminen päättyy. Lapsen/nuoren kanssa on myös hyvä sopia, kenen aikuisen puoleen hän voi kääntyä tarvittaessa tällä välillä.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Päiväkoti-ikäisille lapsille riittää, kun hänelle kerrotaan, että hänen kertomansa asiat ovat tärkeitä ja aikuiset selvittävät nyt asioita. Tällöinkin on syytä käydä läpi, kenen puoleen lapsi voi kääntyä, mikäli haluaa puhua lisää asiasta.

[Kun nuori ei halua, että työntekijä kertoo asiasta vanhemmille tai muille viranomaisille](#)
[Palaa takaisin](#)

3. Lastensuojeluilmoitus

Käytännössä kaikilla lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on **lastensuojelulain mukainen** [\(417/2007, 25 §\)](#) **velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus**, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Kirjatessasi lastensuojeluilmoitusta on tärkeää keskittyä ensikäden tietoon ja konkreettisiin havaintoihin omien tulkintojen, oletusten tai arvioiden sijaan. Konkreettisten havaintojen (esim. jokin tapahtuma tai tilanne, henkilön käyttäytyminen ja toiminta, lapsen kertoma asia sanatarkasti) aukikirjoittaminen lisää ilmoituksessa olevan informaation määrää ja on paras tapa välittää huolenaihe ammattilaiselle arvioitavaksi. Kun ilmoitus on mahdollisimman informatiivinen, on ilmoituksen vastaanottajalla tällöin parempi mahdollisuus arvioida huolen aste ja vakavuus asian vaatimalla tavalla.

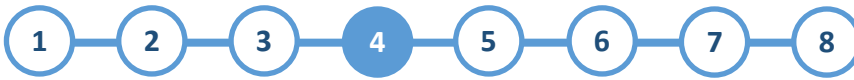
Esimerkki 1 (informatiivinen kirjaus): ”Lapsi kertoo, että häntä pelottaa mennä äidin luokse viikonloppuna. Kysyttäessä syytä lapsi kertoo äidin juovan kaljaa. Kysyttäessä mitä sitten tapahtuu, lapsi vastaa äidin huutavan, olevan vihainen ja vain nukkuvan.”

Esimerkki 2: ”Lapsi kokee olonsa turvattomaksi äidin luona ja pelkää.”

Tee lastensuojeluilmoitus viipymättä. Kiireellisessä tilanteessa tee lastensuojeluilmoitus soittamalla sosiaali- ja kriisipäivystykseen. Ilmoitus tulee tehdä **sen henkilön toimesta, jolla on ensikäden tieto asiasta**, joten ilmoituksen tekemistä ei voi siirtää toiselle työntekijälle tai esimiehelle. Jollet ole varma, kuinka kiireellinen tilanne on tai onko ilmoitukselle tarvetta, **voit aina konsultoida sosiaali- ja kriisipäivystystä ilman lapsen tunnistetietoja.** Lastensuojeluilmoitus on tehtävä huolen herätessä, vaikka lapsella olisi jo voimassa oleva asiakkuus sosiaalipalveluissa.

[Lisätietoa lastensuojeluilmoituksesta ja ilmoitusvelvollisuudesta](#)
[Palaa takaisin](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

4. Ilmoitus poliisille

Käytännössä kaikilla lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on **lastensuojelulain mukainen (417/2007, 25 §) velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille**, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu seksuaali- tai väkivaltarikos. Ilmoitusta tehtäessä rikoksesta ei tarvitse olla varma, vaan riittää, että päätyy huolellisen harkinnan ja havaintojen perusteella siihen, että epäilee rikosta (epäselvissä tilanteissa otetaan aina yhteys ensin poliisiin).

Useilla alueilla poliisi toivoo heitä konsultoivan puhelimitse ennen ilmoituksen tekemistä. Poliisi keskustelee mielellään tilanteesta ennen kirjallisen ilmoituksen laatimista. Varaudu soittaessasi esittämään tutkintapyyntölomakkeessa kysytyt asiat. Konsultoimisen voi tehdä myös kertomatta lapsen nimeä.

Ilmoituksen poliisille tulee tehdä aina se ammattihenkilö, joka on **ensikäden tiedon saaja**. Ilmoitusvelvollisuus koskee [rikoslaissa](#):

- 1) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja (luku 20) sekä
- 2) henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikoksia (luku 21), joissa enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta (kuten pahoinpitely, heitteillepano, törkeä pahoinpitely, ja muut vakavat väkivaltarikokset).

Jos epäilet lapsen joutuneen äskettäin väkivaltarikoksen kohteeksi, tee ilmoitus poliisille välittömästi. Jos kyse on paljon aikaisemmin sattuneista tapahtumista, eikä lapsi ole enää vaarassa, voidaan toimia kiireettömämmin, mutta tällöinkään viivyttelyyn ei ole syytä.

Ilmoituspohjana voi käyttää [THL:n tutkintapyyntölomaketta](#). Usein kaikkia lomakkeessa kysytyjä tietoja ei ole kuitenkaan mahdollista saada tietoon tässä vaiheessa. Joillain alueilla poliisi on saattanut laatia oman ilmoituspohjan. Ilmoituksen voi tehdä poliisille myös sähköisesti [poliisi.fi-palvelussa](#) (Palvelut yrityksille ja yhteisöille). Palvelun käyttö edellyttää työnantajan myöntämää valtuutusta käyttää Suomi.fi-valtuutuksia.

Epäilyn herätessä on poliisille ilmoittamisen lisäksi tehtävä myös lastensuojeluilmoitus. Vaikka poliisin kanta olisi, että *syytä epäillä rikosta* -kynnys ei ylitä rikosilmoituksen tekemiseksi, lastensuojeluilmoituksen kynnys voi kuitenkin ylittyä ja ilmoitusvelvollisuus täytyä. [Lisätietoja ilmoitusvelvollisuudesta sekä ilmoituskynnyksestä](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Ilmoituksen saatuaan poliisi selvittää tutkinnan käynnistämisen edellytykset ja niiden täyttyessä aloittaa tutkinnan.

[Tietoa rikostutkinnasta ja rikosprosessin etenemisestä](#)

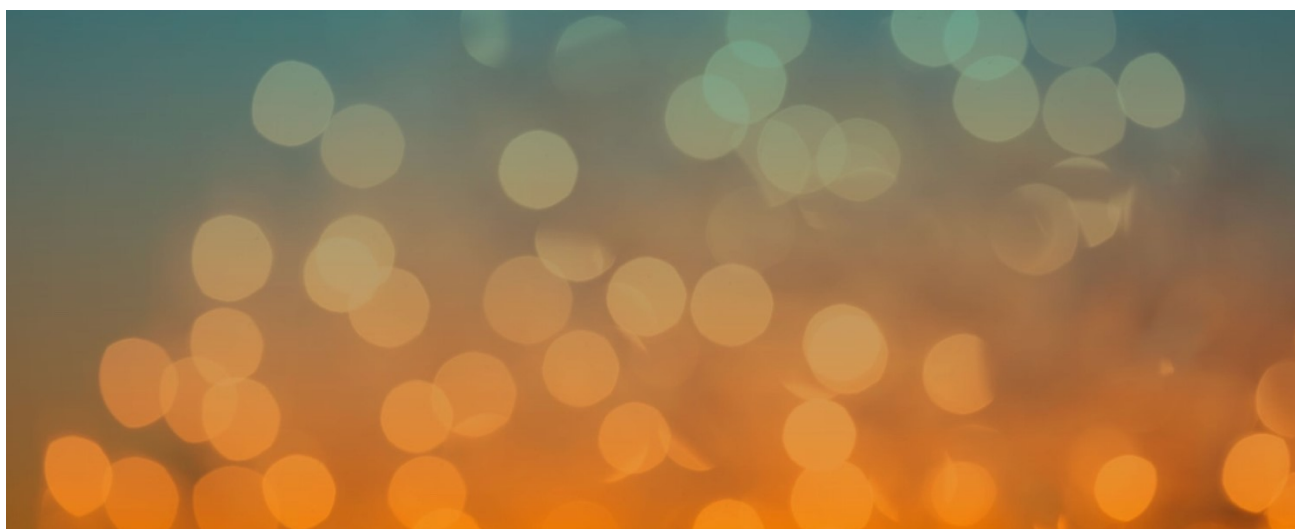
[Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan](#) (poliisin ohje)

[Kun poliisi pyytää selvittämään asiaa/tilannetta lisää ennen ilmoituksen tekemistä](#)

[Kun epäilty tekijä on alaikäinen](#)

[Kun nuori kertoo vuosia sitten tapahtuneesta rikoksesta](#)

[Palaa takaisin](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

5. Kirjaaminen

Mikäli sinulle kerrotaan väkivallasta, on tärkeää, että kirjaat kuulemasi asiat mahdollisimman pian, koska niiden muistaminen jälkikäteen on haastavaa ja altis virheille. Kirjaa lapsen asiakirjoihin:

- epäilyn syntymiseen johtaneet tekijät
- mahdolliset lapsen kanssa käydyt keskustelut. Kirjaa myös omat kysymyksesi ja kommenttisi. Epäilyn heräämisen tilanne ja siinä käytyjen keskustelujen tarkat kuvaukset ovat usein tärkeää informaatiota, kun asiaa selvitetään tarkemmin mahdollisessa esitutkinnassa ([esimerkki](#)).
- tieto tehdyistä ilmoituksista (lastensuojeluilmoitus, ilmoitus poliisille). Tutkintapyyntö kirjautuu poliisin rikosilmoitusjärjestelmään ja lastensuojeluilmoitus sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään, jolloin niitä ei tallenneta muihin asiakas- tai potilaskertomuksiin.

Niissä palveluissa, joissa ei ole käytössä asiakasrekisteriä eikä asiakasmerkintöjä tehdä (esim. nuorisopalvelut), tiedot jäävät vain ilmoituksen vastaanottajien rekisteriin. Muut ammattilaisten tekevät kirjaukset omiin asiakasrekistereihinsä:

Terveydenhuollossa tiedot kirjataan lapsen potilaskertomukseen. Terveydenhuollossa väkivaltaepäilyyn liittyvät kirjaukset on lähtökohtaisesti **viivästettävä**. Tämä tarkoittaa, etteivät tiedot tule näkyväksi lapsen huoltajille eivätkä lapselle itselleen Omakannassa heti. Poliisia voi konsultoida, milloin esitutkinta on sellaisessa vaiheessa, että lapsen potilastietoja voidaan luovuttaa nuorelle/huoltajalle. ([Lastensuojelun käsikirja, THL](#))

Sosiaalihuollossa tiedot kirjataan lapsen asiakaskertomukseen ([Lastensuojelun käsikirja, THL](#)). Myös tällöin on huomioitava **perheen sisäisissä epäilyissä** huoltajan oikeus nähdä ja tilata lasta koskevia asiakirjoja. Mikäli alueella on käytössä asiakastietojärjestelmä, joka on yhteydessä Kantaan, tulee tiedot väkivaltaepäilyissä jättää keskeneräiseksi tai piilottaa/viivästää. Mikäli huoltaja tilaa sosiaalihuollon asiakaskertomuksia, on varmistuttava, ettei asianosaisille luovuteta keskeneräiseen esitutkintaan liittyviä asiakirjoja.

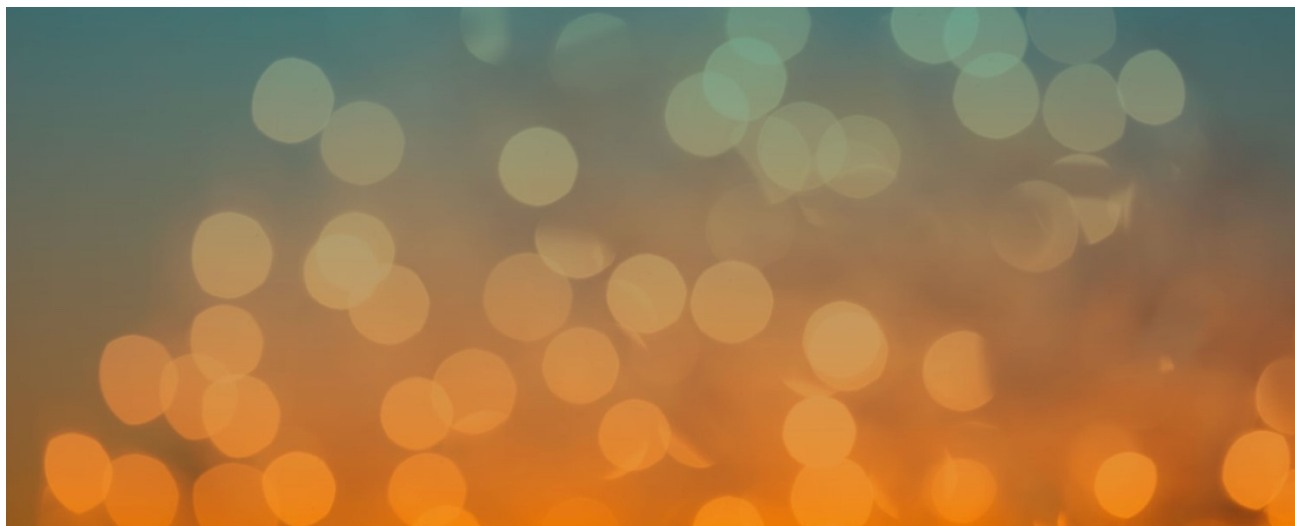
Opetustoimessa kirjaamispaikka on joko oppilaskohtaisen oppilashuoltotyön rekisteri tai tietyn oppilashuollon ammattihenkilön, kuten terveydenhoitajan, koulupsykologin tai koulukuraattorin ylläpitämä rekisteri. Pedagogisiin asiakirjoihin kirjataan vain oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä asioita. Mikäli mukana asian käsittelyssä on vain opettaja, väkivaltaepäilyyn liittyvät tiedot tallentuvat ilmoitusten vastaanottajien rekistereihin. Suositeltavaa

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

on kuitenkin, että oppilashuolto otetaan mukaan, mikäli herää huoli oppilaan tilanteesta. Mikäli kyseessä on koulussa tapahtunut väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätapaus, sen selvittäminen kirjataan oppilas- ja opiskelijatietojärjestelmään.

Varhaiskasvatuksessa ilmoitusta ei kirjata varhaiskasvatussuunnitelmaan, vaan tieto tallentuu ilmoituksen vastaanottajien rekisteriin.

[Pala takaisin](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6. Somaattinen tutkimus

Lapsen somaattisella tutkimuksella väkivaltaepäilyn yhteydessä pyritään muun muassa:

- tarkistamaan lapsen terveydentila
- dokumentoimaan fyysiset löydökset
- hoitamaan vammat
- huolehtimaan raskauden ehkäisystä
- ehkäisemään, todentamaan ja hoitamaan sukupuoliteitse tarttuvia tauteja
- huolehtimaan tartunnan välittäjän tiedottamisesta
- arvioimaan psykososiaalisen tuen ja kriisihoidon tarvetta ja järjestymistä
- arvioimaan lasten- tai nuorisopsykiatrisen hoidon tarvetta.

Mikäli epäillään, että lapseen on aivan äskettäin kohdistunut väkivaltaa tai herää akuutti huoli lapsen psyykkisestä voinnista, fyysisestä terveydestä tai tarttuvien tautien ennaltaehkäisystä, **lapsen somaattinen tutkimus tulee tehdä viiveettä.**

Somaattiset seksuaaliväkivaltatutkimukset on keskitetty erikoissairaanhoidon. Lievissä fyysisen väkivallan epäilyissä osa tutkimuksista tehdään myös perusterveydenhuollossa. Lapsen mahdolliset vammat tulee dokumentoida aina terveydenhuollon henkilöiden toimesta, tällöin muiden ammattilaisten ei tarvitse kuvata vammoja.

[Lisätietoa lapsen tutkimisesta terveydenhuollossa väkivaltaepäilyssä](#)

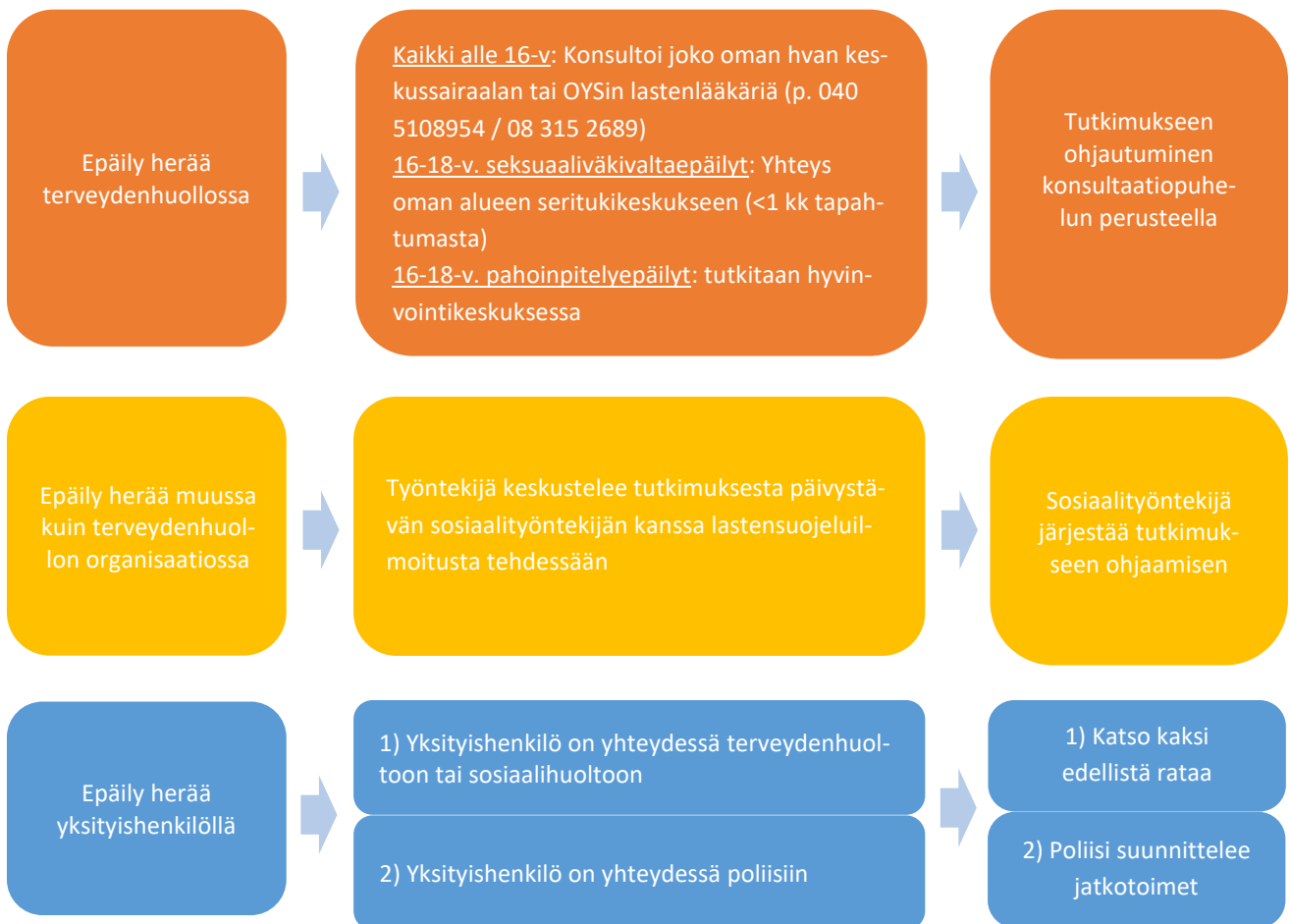
Luoma I., Joki-Erkkilä M. & Taskinen S. (2021) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnistus ja hoito. Lääkärin käsikirja
 Joki-Erkkilä M & Peltola M. (2020) Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyn selvittely erikoissairaanhoidossa. Yleiskatsaus. Suomen Lääkärilehti 2020;75(46):2450-2455

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6.1. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen

- Kun epäilystä on aikaa <2-3 viikkoa tai lapsella on oireita tai vammoja tai hoidon tarvetta, väkivaltaepäilyn herättäneen viranomaisen on hyvä huomioida myös lapsen somaattisen tutkimuksen tarve
- Muissa tapauksissa (tapahtumasta > 2-3 vk, ei vammoja, oireita eikä hoidon tarvetta): poliisi pyytää somaattisen tutkimuksen tarvittessa.
- Huom: 16-18-vuotiaat voivat hakeutua seri-tukikeskukseen 1 kk sisällä tapahtuneesta

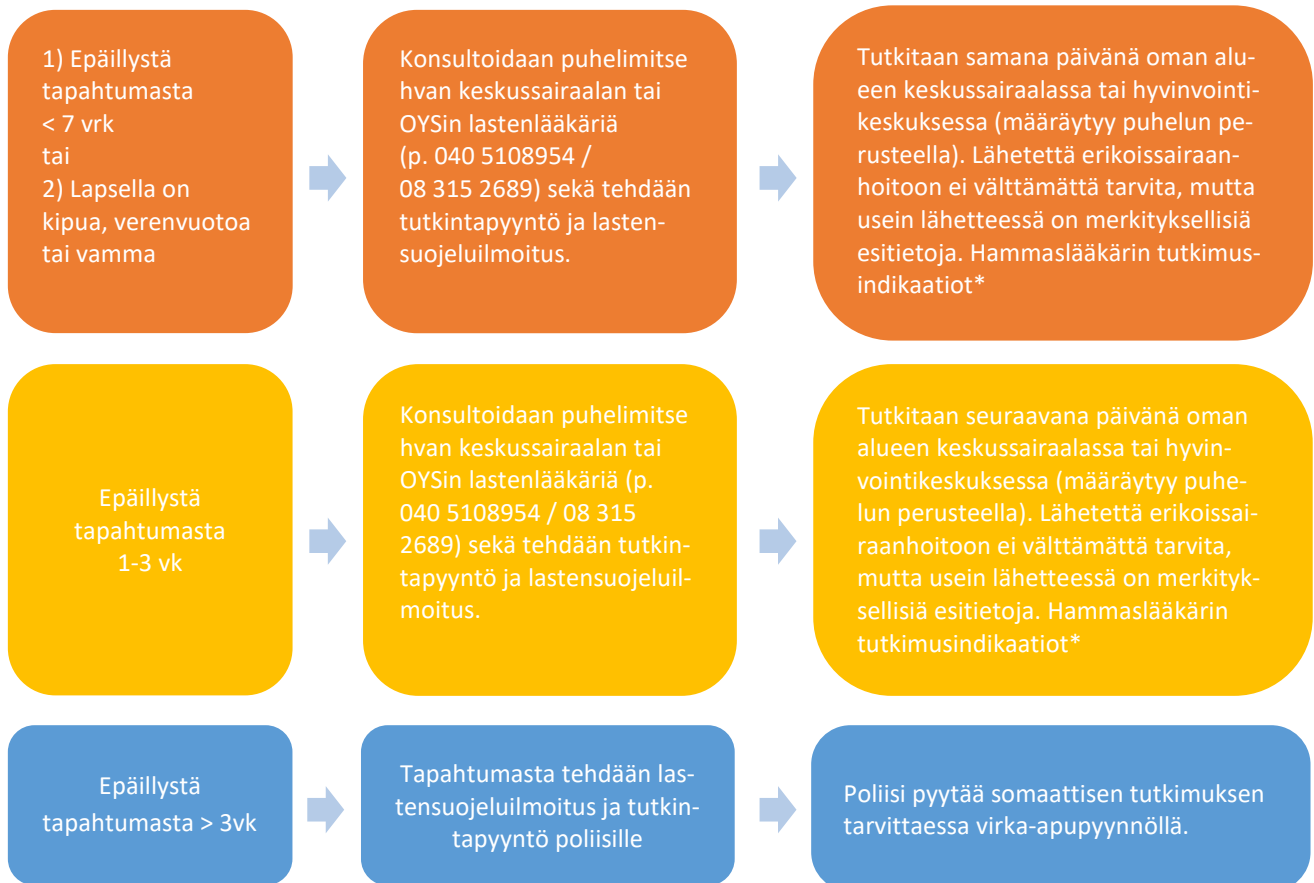
[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Palaa epäilyn heräämiseen fyysisten vammojen vuoksi](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6.2. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: alle 16-vuotiaan pahoinpitelyepäily

*Hammaslääkärin tutkimus suositellaan tehtäväksi, kun: 1. lapsella/ nuorella on vammoja kasvojen ja suun alueella, 2. aina, kun kyseessä on alle 7-vuotias lapsi, 3. lapsella/ nuorella on purema-jälkiä vartalossa.

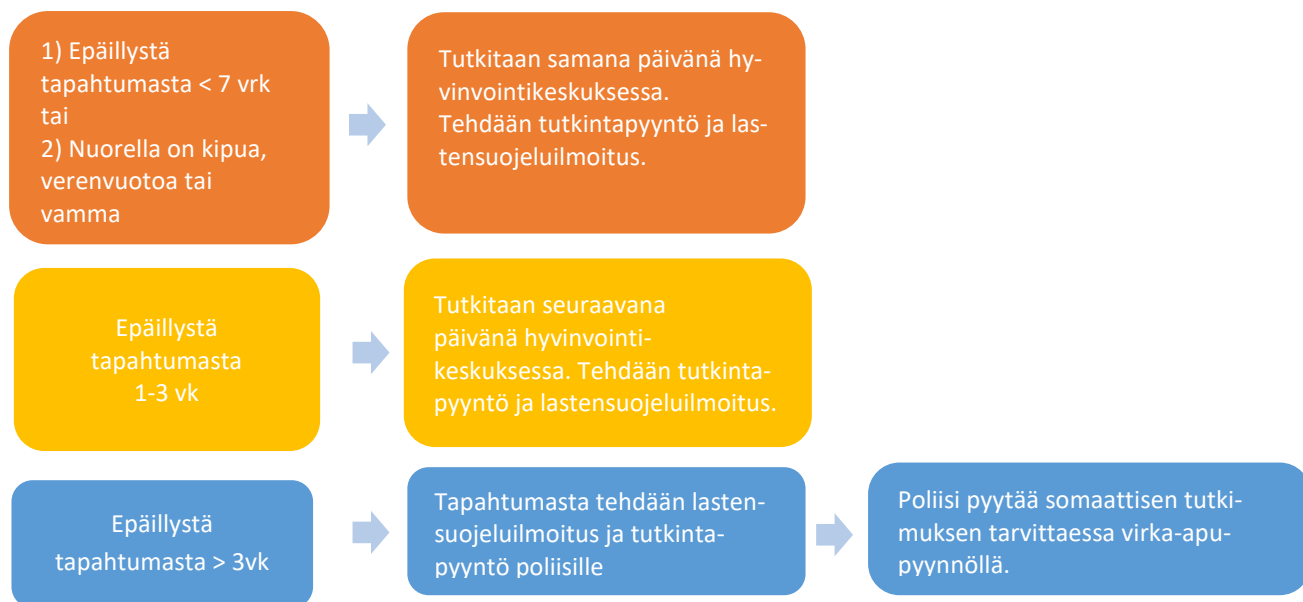
[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Palaa epäilyn heräämiseen fyysisten vammojen vuoksi](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6.3. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: 16-18-vuotiaan pahoinpitelyepäily

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Palaa epäilyn heräämiseen fyysisten vammojen vuoksi](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6.4. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: alle 16-vuotiaan seksuaaliväkivaltaepäily

*Hammaslääkärin tutkimus suositellaan tehtäväksi, kun:

1. lapsella/nuorella on vammoja kasvojen ja suun alueella,
2. aina, kun kyseessä on alle 7-vuotias lapsi,
3. on epäily oraalisesta hyväksikäytöstä
4. lapsella/nuorella on puremajälkiä vartalossa.

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Palaa epäilyn heräämiseen fyysisten vammojen vuoksi](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

6.5. Somaattiseen tutkimukseen ohjautuminen ja kiireellisyys: 16-18-vuotiaan seksuaaliväkivaltaepäily

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Palaa epäilyn heräämiseen fyysisten vammojen vuoksi](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

7. Lapsen välittömän turvallisuuden arviointi

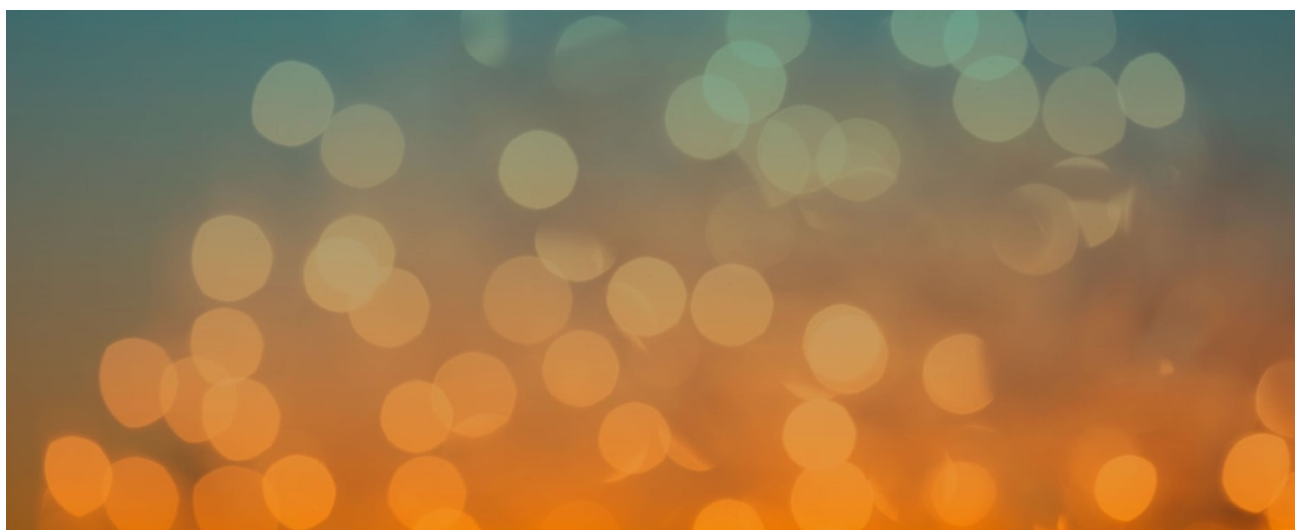
Keskustele välittömästi lastensuojelun työntekijän / sosiaalipäivystäjän kanssa, mikäli sinulle herää pienikin epäily siitä, että lapsi ei ole turvassa.

Mikäli lapsi ilmaisee pelkoa vanhempiaan tai kotiin menemistä kohtaan, on se aina signaali, jota ei tule ohittaa, ja siihen on reagoitava ilman aiheetonta viivettä.

[Ohjeita sosiaalihuollon ammattihenkilöille](#)

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

8. Psykososiaalinen ensivaiheen tuki, hoidon tarpeen arviointi ja palveluohjaus

8.1. Psykososiaalinen ensivaiheen tuki

Järkyttävän tapahtuman jälkeen tarvittava psyykinen tuki voidaan jakaa sosiaali- ja terveydenhuollon tarjoamaan *psykososiaaliseen tukeen* ja palveluihin sekä terveydenhuoltohenkilöstön vastuulla olevaan *psykkiseen jälkihoitoon*. Psykososiaalisen tuen tarkoitus on helpottaa kriisitilanteen psyykkisiä jälkiseuraamuksia ja tukea normaalia toipumista muun muassa vakauttavilla toimilla. Tukea annetaan tyypillisesti akuuttitilanteessa annetun psyykkisen ensiavun (kriisiavun) jälkeen, mutta tukea voidaan antaa myös ilman edeltävää kriisiapua. Tärkeää on antaa asiakkaille tietoa viranomaisprosesseista sekä kriisitilanteeseen mahdollisesti liittyvistä reaktioista (psykoedukaatio). Lapsen ja perheen huolia ja tarpeita arvioidaan sekä tuetaan heidän voimavarojaan, ottaen huomioon päivittäinen selviytyminen käytännönläheisesti. Lapsille ja nuorille annettavassa tuessa tulee aina huomioida heidän kehitysvaiheensa. Lisätietoa äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin liittyvästä psykososiaalisesta tuesta löydät [STM:n työryhmän loppuraportista](#).

Psykososiaalista tukea tulee tarjota kaikille väkivaltaepäilyn kohteena oleville lapsille ja heidän perheilleen, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tukea voidaan antaa myös pidemmän aikaa sitten tapahtuneen tilanteen vuoksi. **Kaikissa epäilyn heräämisen tilanteissa ei epäily väkivallasta saa vahvistusta ja joskus se voi osoittautua myös epätodeksi. Tuki voi kohdistua myös siihen, millaisia reaktioita esitutkinnan käynnistyminen perheessä herättää, miten suhtautua epäselväksi jääneeseen tilanteeseen tai muuhun lapsen elämässä ajankohtaiseen tuen tarpeeseen.** Osa lapsista ja aikuisista tarvitsee tukea jo ennen lapsen kuulemista esitutkinnassa. Mikäli vanhempi on epäiltynä, voi olla, ettei vanhemmalle ole tarkoituksella kerrottu käynnistyneistä selvityksistä. **Vanhemman ollessa epäiltynä tulee esitutkinta ottaa huomioon ja keskustella poliisin kanssa etukäteen tuen käynnistämisestä.**

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Väkivallan uhriksi joutuminen tai epäily siitä koskettaa usein koko perhettä. Tukeminen tulee siksi aina kohdistaa myös lapsen perheenjäseniin ja arvioida tapauskohtaisesti tuen tarvetta ja työskentelymuotoja. Usein väkivaltatapahtuma tai sen epäily saattaa aiheuttaa tuen tarvetta myös laajemmassa yhteisössä.

Ensivaiheen tuki voi koostua muun muassa seuraavista työskentelytavoista:

- huolien, tarpeiden ja kokonaistilanteen arviointi
- turvallisuuden tunteen lisääminen ja vakauttaminen
- turvallisten ja hyvien säätelykeinojen vahvistaminen
- voimavarojen vahvistaminen
- perheen ja yhteisön tuen vahvistaminen
- ohjaus ja neuvonta (tietoa rikosprosessista [Rikosuhripäivystyksestä](#))
- psykoedukaatio
- arjen perusasioista huolehtiminen ja käytännön tuki
- ymmärryksen ja toivon vahvistaminen

Aalto-Setälä T. ym.(2020) Psykoedukaatio lapselle, nuorelle ja vanhemmalle. s. 81. Oppaassa Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa. THL. [Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa](#)

Miten tukea lasta ja tämän perhettä, jonka asiassa esitutkinta on kesken?

Joskus esitutkinnalliset toimet lapsen kuuleminen mukaan lukien voivat kestää pitkään. **Keskeneräisen esitutkinta ei ole syy viivästyttää psykososiaalisen tuen aloittamista.** Mikäli epäiltynä on huoltaja tai lapsen kanssa asuva aikuinen, on sosiaalitoimen ja poliisin kanssa hyvä käydä keskustelua tuen ja hoidon ajoittamisesta ja toteuttamisesta rikosprosessia suojaten, mutta niin, ettei tuen ja hoidon aloittaminen viivästy tarpeettomasti. On tärkeää myös huomioida, että rikosepäilyyn liittyvistä tapahtumista kysymistä on syytä välttää, mikäli poliisi ei ole vielä kuullut lasta.

[Ohjeita keskusteluun lasten kanssa, joita poliisi ei ole vielä kuullut](#)

Kuka järjestää ensivaiheen psykososiaalista tukea?

- Mikäli toimit **perusterveydenhuollossa tai oppilashuollossa** ja lapsi/nuori on kertonut sinulle väkivallasta, olisi hyvä, että voisit omalla vastaanotollasi järjestää myös ensivaiheen tukea lapselle ja/tai perheelle. Näin on hyvä toimia myös muissa organisaatioissa, mikäli tämä soveltuu työntekijän tehtäväkuvaan. Mikäli ensivaiheen tuen antaminen ei ole tiedon vastaanottajan

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

työnkuvan puolesta mahdollista, tehdään palveluohjaus lapsen tilanteen arvioinnin pohjalta tai ohjataan lapsi/perhe perustason palveluihin.

[Alakoululaisten tukeminen kouluterveydenhuollossa](#)

[Tietoa yläkoululaisten kanssa työskenteleville aikuisille](#)

- **Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilön** tehdessä lastensuojeluilmoituksen siirtyy myös vastuu tuen järjestämisestä. Opettajilla ja varhaiskasvattajilla on kuitenkin tärkeä rooli lapsen ja nuoren lähiaikuisena tukien häntä arjessaan. Oppilashuollon ammattilaisilta opettajat voivat saada tukea tässä tehtävässään.

- **Varhaiskasvatuksessa** voidaan tarjota lapselle turvallista pysyvyyttä ja arjen johdonmukaista rytmiä lapsen tarpeet ja tunnetilat huomioiden. Haastavaa elämäntilannetta elävä lapsi voi tarvita päivähoidossa erityistä tukea ja huomiota. Tällöin on tärkeää, että sitä järjestyy niin, ettei lapsi joudu huomiohakuisella käytöksellään negatiivisen huomion kohteeksi. Päiväkodin henkilökunta tukee usein myös vanhemmuutta kasvattajakumppanina. Päiväkodin henkilökunta voi saada tilanteeseen tukea varhaiskasvatuksen erityisopettajalta. Esikouluikäisillä on käytössään myös oppilashuollon palvelut.
- **Koulu** on lapselle tärkeä paikka myös kriisin keskellä tavallisen arjen ja elämän jatkuvuuden kannalta. Joissain kriisitilanteissa lapsen/nuoren on tarpeen jäädä lyhyelle sairauslomalle koulusta, mutta usein kouluun palaaminen heti kun mahdollista tukee kehitystä ja toipumista. Mikäli lapsella ei ole oireilua ja hän jaksaa hyvin koulussa, ei koulun informoiminen tapahtumista ole välttämättä tarpeellista (mikäli koulussa ei ole tietoa tapahtuneesta entuudestaan). Mikäli tapahtuma on omiaan järkyttämään lasta ja se voi vaikuttaa lapsen vointiin, vanhemman ja mahdollisuuksien mukaan sosiaalitoimen edustajan voi olla hyvä informoida opettajaa. Tieto lapsen vaikeasta elämäntilanteesta voi auttaa opettajaa ymmärtämään lapsen mahdollista oireilua ja käyttäytymistä koulupäivän aikana. Lapsen kanssa on hyvä kuitenkin ensin keskustella, kuinka yleisellä tasolla hän toivoo opettajalle kerrottavan asiasta. Mikäli lapsella on oireilua, on hyvä miettiä, kenen puoleen hän voi tarvittaessa koulupäivän aikana kääntyä.

[Tietoa yläkoululaisten kanssa työskenteleville aikuisille](#)

[Seksuaaliväkivaltaa- tai häirintää kokeneen nuoren auttaminen oppilaitoksissa](#)

[Seksuaalisen houkuttelun, häirinnän tai väkivallan tilanteiden käsittelemisestä kouluissa](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

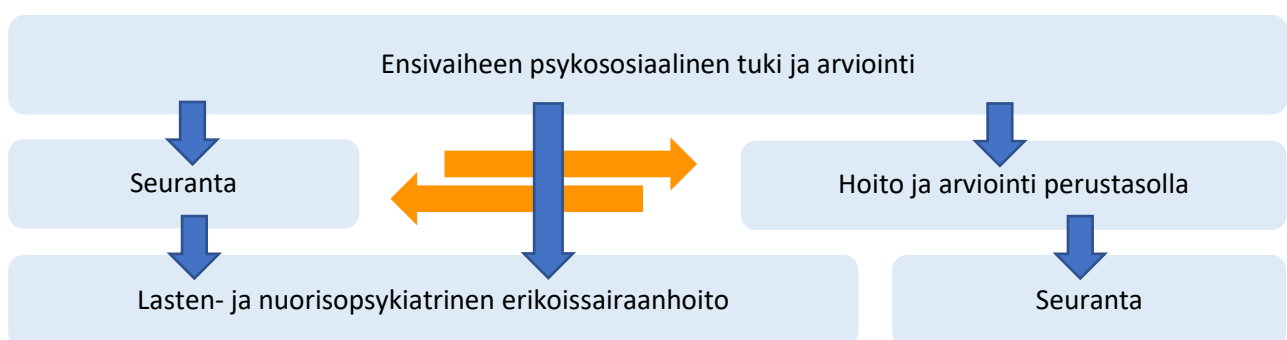

- **Sosiaalihuolto** saa tiedon rikosepäilystä lastensuojeluilmoituksena tai epäily herää muun työskentelyn aikana. Sosiaalihuollossa selvitetään perheen kokonaistilanne, konsultoidaan tarvittaessa terveydenhuoltoa sekä ohjataan perhe saamaan tukea. Joillain alueilla myös **sosiaali- ja kriisipäivystys** voi toteuttaa ensivaiheen tukea.

8.2. Arviointi

Ensivaiheen psykososiaalisesta tuesta vastaava ammattilainen arvioi, riittääkö ensivaiheen työskentely vai tarvitseeko lapsi/perhe lisää tukea ja hoitoa esimerkiksi perustason muissa palveluissa tai erityistasolla. Alkuvaiheen vakauttamistoimet, psykososiaalinen tuki ja aktiivinen seuranta riittävät osalle niistäkin lapsista, **joiden on todettu joutuneen väkivallan uhriksi**, eikä hoidollisia interventiota tarvita. On hyvin yksilöllistä, miten lapsi tai nuori ja hänen perheensä reagoivat tapahtumaan. Traumatisoitumisesta voidaan puhua silloin, kun tapahtuma ylittää lapsen käsitys- ja sietokyvyn. Tätä voi tapahtua joskus lieviksikin katsotuissa tilanteissa, toisaalta joidenkin lasten ”joustavuus” (resilienssi) voi auttaa toipumaan vakavistakin väkivaltatilanteista. Luonnollista toipumista on tärkeä tukea hyvinvointia ylläpitäviä tekijöitä vahvistamalla. Noin puolet traumalle altistuneista toipuu kokonaan ensimmäisen kolmen kuukauden kuluessa (Aronen 2016).

Mikäli lapsella tai nuorella on toimintakykyyn vaikuttavaa psyykkistä oireilua tai häneen kohdistunut väkivallan teko on luonteeltaan kehitystä selkeästi vaarantava (esim. väkivalta läheisen taholta), on riittävän hoidon järjestäminen aloitettava viiveettä. Jos lapsen on todettu joutuneen väkivallan uhriksi, mutta ensivaiheen tuen ja arvioinnin jälkeen ei katsota hoitojaksoa tarpeelliseksi tai lapsi/vanhempi ei ole siihen motivoitunut, on ensivaiheen tuen tarjonnan ammattilaisen hyvä kontaktoida lasta/perhettä mahdollisuuksien mukaan vielä myöhemmässä vaiheessa, esimerkiksi 1, 3 ja 6 kuukauden kuluttua tapahtuneesta. Kuviossa 1. on esitetty ensivaiheen tuen rooli erillisenä tuen prosessin osana, mutta tuen ja hoidon toteuttaminen mahdollisimman katkeamattomana ketjuna ja mahdollisimman vähäisillä työtekijöiden vaihdoilla on suositeltavaa.

Kuva 1. Tuen ja hoidon rakentuminen

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Jotta saadaan näkemys lapsen kokonaistilanteesta, on tarpeen arvioida lapsen tuen ja hoidon tarvetta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Erityisesti arvioitaessa lapsen hoidon tarvetta tarvitaan ajankohtaisen tilanteen lisäksi tietoa myös lapsen aiemmasta kehityksestä ja elämänvaiheista. Lapsen voinnin kartoittamiseksi voidaan haastatella lasta itseään, vanhempia, opettajia ja muita lähiaikuisia. Kouluikäiseltä lapselta itseltään voi ikätaso huomioiden kysyä, miten rikosepäily on mahdollisesti vaikuttanut häneen, ja käyttää myös PTSD-oireilua ja mielialaa mittaavia kyselyitä. On hyvä kuitenkin huomata, että lapset voivat reagoida traumaattiseen stressiin eri tavalla kuin tyypillisellä PTSD-oireilulla. Psykkisen oireilun lisäksi on syytä selvittää lapsen mahdollinen fyysinen oireilu sekä toimintakyky arjessa ruokailu- ja nukkumistottumuksineen. Lapsen kiinnostuksenkohteiden, harrastusten sekä ystävien merkitys ja mahdollinen muutos niissä on hyvä selvittää.

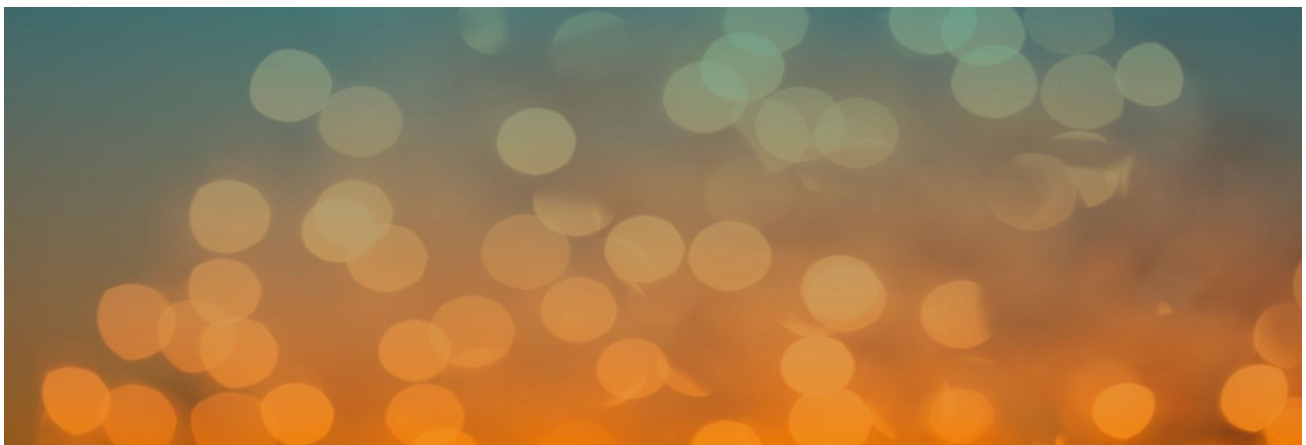
[Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa. Opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön](#)

[Lapsen kokonaisvaltaisen terveydentilan arvioiminen väkivaltaepäilyn yhteydessä](#)

Lasten hoidon tarpeen arvioon kuuluu aina myös **arvio vanhemmuudesta ja muusta sosiaalisesta verkostosta**. Mitkä tekijät vanhemmuudessa ja verkostossa tukevat lasta, mitkä voivat vaikuttaa haitallisesti? Tukevatko vanhempien asenteet ja käyttäytyminen lapsen toipumista? Vanhemmuuden arvioinnissa on hyvä huomioida muun muassa vanhempien mahdolliset mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, empatiakyky sekä ongelmanratkaisu- ja stressinhallintataidot. Erityistä huomiota vaativat tilanteet, joissa vanhempi syyttää lasta tapahtumista, perheessä on paljon kuormitus/riskitekijöitä tai lapsi on vaarassa joutua uhriksi uudelleen.

[Psykkisen terveyden ja psykososiaalisen hyvinvoinnin arviointi äitiys ja lastenneuvolassa.](#)

Aronen E, Suomalainen L. (2016) Traumaperäiset stressihäiriöt ja sopeutumishäiriöt. Kirjassa Kumpulainen K ym. (toim). Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Kustannus Oy Duodecim. 2016.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

8.3. Palveluohjaus

Perustason tehtävä on tarjota psykososiaalista tukea lapselle yksilöllisesti ja perheelle kokonaisuutena. Mikäli lapseen on todettu kohdistuneen väkivaltaa, kokonaisvaltainen hoidon tarpeen arvio sekä lapsen aktiivinen seuranta ovat tärkeitä mahdollisen kehittyvän traumaperäisen stressihäiriön tai muiden psyykkisperäisten häiriöiden varhaiseksi tunnistamiseksi. Perustasolla voidaan alkuvaiheen vakauttavan hoidon lisäksi hoitaa lapsen ja nuoren yksittäiseen traumakokemukseen liittyviä oireita silloin, kun hän on aiemmin ollut psyykkisesti vakaa eikä hänellä ole ollut elämässään muita merkittäviä riskitekijöitä. On kuitenkin tärkeää huomioida, että PTSD:n psykoterapeuttisten hoitomenetelmien käyttö edellyttää menetelmäkoulutusta ja menetelmän käyttöön kohdentuvaa työohjausta.

Alakouluikäisillä lastenpsykiatrian erikoislääkärin kantaa tarvitaan:

- pitkittyneissä ja vaikeutuneissa tilanteissa, joissa matalan kynnyksen tuki ja hoito ja/tai lastensuojelulliset toimet eivät riitä vähentämään oireilua/toimintakykyhaittaa
- kun lapsen oireilun lisäksi perheessä on vaikea-asteinen vuorovaikutushäiriö, moniongelmaisuutta, riskitekijöiden kasaantumista ja/tai huomattavaa sosiaalihuollon palveluiden tarvetta.

Yläkouluikäisillä erikoissairaanhoidon tehtävänä on vakavien mielenterveyden häiriöiden arviointi ja hoito, jotka järjestetään tarpeenmukaisessa yhteistyössä perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen, opiskeluhoollon ja muiden viranomaisten kanssa.

Traumatisoituneiden kohdalla erikoislääkärin kannanottoa tarvitaan silloin, kun kouluikäisellä on ollut:

- merkittäviä käyttäytymisen tai tunne-elämän oireita jo ennen traumaa ja siihen liittyvää stressihäiriötä
- arjessaan kuormittavia riskitekijöitä
- moninkertainen traumatisoituminen
- traumaperäinen stressihäiriö jatkunut kolme kuukautta
- vakava häiriö tai psyykkiseen oireiluun liittyvää vakavaa toimintakykyhaittaa

[Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:2. Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa - Opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön. THL 2020.](#)

[Palaa takaisin päävalikkoon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Lisätietoja ja hyödyllisiä linkkejä

9. Monialainen viranomaistyöskentely

Kansallisessa Barnahus-työssä luodaan Suomeen toimintamalleja ja ohjeita tilanteisiin, joissa epäillään lapsen kohdistunutta väkivaltaa. Keskiössä on viranomaisten välinen yhteistyö. Lapsen ja perheen kokonaistilannetta arvioidaan huomioiden neljä osa-aluetta: poliisin esitutkinta, lapsen ja sisarusten suojeleminen, fyysinen ja psyykkinen terveys. Suomessa Barnahus-toimintaa kehitetään eurooppalaisten [Barnahus-standardien](#) pohjalta, joita noudattamalla voidaan täyttää Euroopan unionin ja kansainvälisten sopimusten asettamat velvoitteet ([Yleissopimus lapsen oikeuksista](#), [Lanzaroten sopimus](#), [Istanbulin sopimus](#)). Monialaisen yhteistyön tulee käynnistää mahdollisimman pian väkivaltaepäilyä herättä.

[Palaa takaisin](#)

10. Tietoa lasten johdateltavuudesta

Lasten johdattelua on syytä välttää, koska

- se voi kasvattaa virheellisen tiedon mahdollisuutta ja määrää
- se supistaa saatavan informaation määrää (lapset ja nuoret kertovat enemmän vastatessaan avoimiin kysymyksiin)
- se voi vaikuttaa siihen, kuinka luotettavana lapsen kertomusta pidetään myöhemmin arvioituna.

Lapsen johdateltavuuteen vaikuttaa muun muassa lapsen ikä, kehitystaso, muistikuvien vahvuus ja monet muut yksilölliset tekijät. Lapsi on tottunut siihen, että aikuinen ”tietää paremmin”, ja voi tämän vuoksi ottaa mukaan kertomukseensa aikuisen ehdottamia asioita. Lapsella on myös usein tarve miellyttää aikuista, jolloin hän voi pyrkiä vastaamaan siten, kuin ajattelee häneltä odotettavan tai vastata keksimällä vastauksia kysymyksiin, joihin ei tiedä vastausta. Pienet alle kouluikäiset lapset voivat vastata kyllä/ei-tyyppisiin kysymyksiin sattumanvaraisesti, ja mikäli sama kysymys toistetaan uudelleen, lapsi voi muuttaa vastaustaan. Lasten itsenäisesti kertomat spontaanit muistikuvat voivat olla kuitenkin yhtä luotettavia kuin aikuisten, ja parhaiten johdateltavuuteen voi vaikuttaa kysymällä asioista oikein.

Yhtä tärkeää on samalla muistaa, että lapselle tai nuorelle syntyy keskustelutilanteessa kokemus, että hänen kokemistaan asioista saa ja voi puhua.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Alle kouluikäisten lasten muistitoimintojen kehitys on vielä kesken ja pieni lapsi voi sekoittaa muistikuvan lähteen (hän esimerkiksi pitää itse koettuna tapahtumana jotain, mistä on vain kuullut toisen kertomana). Pienillä lapsilla myös mielikuvitus voi sekoittua todellisuuden kanssa. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä helpommin väärinkäsityksiä voi syntyä. Esimerkiksi, jos 4-vuotias sanoisi päiväkodissa ”isä lyö”, on asiaa syytä selvittää avoimin kysymyksin vielä lisää ennen tutkintapyyntöä tekemistä.

Nuoruusikäisten muistitoiminnot alkavat olla aikuista vastaavalla tasolla, mutta nuoret voivat olla herkkiä sosiaaliselle painostukselle. Muistitoimintojen luonteeseen kuuluu kaiken ikäisillä, että muisto konstruoituu aina uudelleen siitä keskustellessa. Virhealtis tilanne voi syntyä silloin, jos tapahtumasta on kulunut paljon aikaa ja sitä on vaikea palauttaa mieleen. Työntekijät voivat kuitenkin huoletta ottaa vastaan nuorelta itseltään tulevan kertomuksen, tämä ei sekoita rikostutkintaa. Työntekijän ei ole kuitenkaan tässä vaiheessa tarpeen tarkentaa eikä käydä läpi tapahtumien kulkua muutoin, kuin se on nuoren voinnin ja ilmoitusvelvollisuuden kannalta oleellista. Kertomus tulee kirjata ylös mahdollisimman tarkkaan.

Miten kysyä johdattelematta?

SUOSITELTAVIA KYSYMYSTYYPEJÄ

<i>Avoimet</i>	Mitä sitten tapahtui? Kerroit, että hän pyysi jotain – kerro siitä lisää. Kerro kaikki, mitä muistat siitä asiasta. Onko vielä muuta, mitä haluaisit kertoa?
<i>Helpottavat</i>	”Ahaa”, ”Joo”, ”Mmm”, Toistetaan mitä lapsi sanoi
<i>Selkiyttävät</i>	Nyt en ymmärtänyt, sanoitko että ... Mitä tarkoitat, kun sanoit, että hän ”hiplasi”?
<i>Ohjaavat</i>	Kuka-, Mitä-, missä-, milloin-, miten-, miksi -kysymykset esim. Mitä siinä puhuttiin? Milloin tämä tapahtui? (nämä tutkintapyyntöä varten, muistettava että etenkin pienet lapset eivät välttämättä osaa vastata kaikkiin kysymyksiin)

EI-SUOSITELTAVIA KYSYMYSTYYPEJÄ

<i>Vaihtoehtokysymykset</i>	Oliko se maanantai vai tiistai? Koskiko hän vaatteiden päältä vai alta?
<i>Kyllä/Ei –kysymykset</i>	Tuntuiko se pahalta? Löikö hän monta kertaa?
<i>Yleiset johdattelevat</i>	Joskus aikuiset voivat tehdä kauheita asioita lapsille. Onko sinulle tehty niin? Saman kysymyksen esittäminen toistamiseen, vaikka lapsi on jo vastannut.
<i>Spesifit johdattelevat</i>	Sanoit, että sitten hän teki sinulle jotain pahaa, tarkoitatko sillä, että hän koski pimppiäsi? Oliko niin, ettet päässyt pois siitä tilanteesta?
<i>Oma kannanotto</i>	Se teki varmasti kipeää. Tuosta on varmasti vaikea kertoa kenellekään.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluettelo](#)

11. Kirjaamisen tarkkuus

Lasten puheita kirjatessa on syytä käyttää täsmälleen samoja sanoja, mitä lapsi on itse käyttänyt, tuoda näkyväksi omat kysymykset sekä mikäli jokin osa tiedosta on tullut nonverbaalisesti.

Esimerkki: Lapsi kertoi: ”Se setä otti siitä kiinni ja kutitteli”, samalla lapsi hieroi ja näytti jalkojen väliä.

Vastaava tilanne epätarkasti kirjattuna: Lapsi kertoi sedän ottaneen hänen alapäästä kiinni ja kutittaneen sieltä.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluettelo](#)

12. Kun nuori ei halua, että työntekijä kertoo asiasta vanhemmille tai muille viranomaisille

Nuorelle voi tällöin kertoa, että vaikka työntekijä on viran puolesta velvoitettu tekemään ilmoituksen, nuorella on edelleen oikeus päättää itse, mitä jatkossa haluaa kertoa poliisille. Vastikään tapahtuneissa teoissa ja mikäli nuori elää epäillyn kanssa, voi ilmoittamisesta ensin keskustella rauhassa nuoren kanssa, mutta ilmoitus on silti tehtävä viipymättä. Jos asiasta on pidempi aika, eikä rikoksen uusiutumisen vaaraa ole, voi käyttää enemmän aikaa kertomisen esteiden työstämiseen. Nuoren kanssa voi käydä läpi, mitä pulmia hän näkee kertomisessa olevan, miten hän kokee ilmoittamisen vaikuttavan hänen elämäänsä sekä miten ilmoittaminen vaikuttaa nuoren ja työntekijän väliseen luottamukseen. Myös oireiden hallintaan liittyvä työskentely voi auttaa asiassa etenemisessä.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluettelo](#)

[Takaisin sisällysluettelo](#)

13. Ilmoitusvelvollisuus poliisille

SEKSUAALIRIKOKSET, JOISTA ON ILMOITUSVELVOLLISUUS

Lapsenraiskaus
Törkeä lapsenraiskaus
Seksuaalinen kajoaminen lapseen
Törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin

HENKEEN JA TERVEYTEEN KOHDISTUVAT RIKOKSET, JOISTA ON ILMOITUSVELVOLLISUUS

Pahoinpitely
Törkeä pahoinpitely
Heitteillepano
Tappo, surma ja murha
Terveysten kohdistuvan rikoksen valmistelu

RIKOSNIMIKKEET, JOISSA ON TULKINNANVARAISTA, KUULUVATKO ILMOITUSVELVOLLISUUDEN PIIRIIN → KONSULTOI POLIISIA

Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen
Törkeä lasta esittävän kuvan levittäminen
Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito
Lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraaminen

Seksuaalirikoksena ei kuitenkaan pidetä tilannetta, joka ei loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa. Ilmoitusvelvollisuus ei siis koske nuorten keskinäisiä tasavertaisia ja vapaaehtoisia seksisuhteita. Jos tilanteeseen on liittynyt painostusta tai taivuttelua seksuaalisiin tekoihin tai esimerkiksi toisen osapuolen humalatilanteen hyväksikäyttöä, voivat rikoksen tunnusmerkit kuitenkin täytyä ja ilmoitus pitää tehdä.

Ilmoitusvelvollisuus koskee tilanteita, joissa väkivallan uhri on edelleen alaikäinen. Ilmoitusvelvollisuus ei siis koske tilannetta, jossa uhri on jo täyttänyt 18 vuotta, vaikka teko olisi tapahtunut uhrin ollessa alaikäinen. Näissä tilanteissa uhri voi tehdä itse rikosilmoituksen (<https://asiointi.poliisi.fi/>). Työntekijä voi auttaa häntä ilmoituksen tekemisessä.

Ilmoituskynnyksen tulee olla matala. Toisinaan rajanveto on kuitenkin haastavaa, joten kysy epäselvissä tilanteissa neuvoa poliisilta, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian yksiköiltä tai sosiaalitoimesta.

[Lähde: THL lastensuojelun käsikirja](#)

Kun poliisi pyytää selvittämään asiaa/tilannetta lisää ennen ilmoituksen tekemistä

Ota tällöin yhteyttä kunnan sosiaalitoimeen ja pohtikaa yhdessä heidän kanssaan, onko sinun vai sosiaalitoimen tehtävä selvittää lapsen asiaa lisää. Konsultoi herkästi myös poliisia asiasta uudelleen.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

leen. Ensisijaisesti väkivaltaepäilyn selvittäminen on sosiaalitoimen työntekijöiden vastuulla yhdessä poliisin kanssa, mutta toisaalta lapselle jo entuudestaan tuttu ja luotettava aikuinen voi olla joskus lapsen näkökulmasta hyvä vaihtoehto, mikäli tähän keskustelussa yhdessä päädytään.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

14. Kun epäilty tekijä on alaikäinen

Ilmoitusvelvollisuus ei poistu, vaikka epäilty tekijä olisi alaikäinen. Poliisi voi selvittää tapahtunutta ja osallisuuksia myös lastensuojelullisia toimenpiteitä ajatellen. Alle 15-vuotiaille ei voi tulla rikos-keudellisia seuraamuksia, mutta vahingonkorvausvelvollisuus kyllä.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

15. Kun nuori kertoo vuosia sitten tapahtuneesta rikoksesta

Ilmoittajan ei tarvitse olla tietoinen epäillyn rikoksen vanhentumisen määräajoista, vaan ilmoitus tehdään aina, mikäli kyseessä oleva henkilö on ilmoittamisen hetkellä alle 18-vuotias. Mikäli henkilö on täysi-ikäinen, hän voi tehdä ilmoituksen itse (<https://asiointi.poliisi.fi/>), mutta hänelle on hyvä tarjota siihen tarvittava tuki. Ammattilainen voi myös tarvittaessa tehdä ilmoituksen 18-vuotta täytäneen puolesta, mutta vain mikäli asianomainen antaa siihen suostumuksensa.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

16. Kun lapsi tulee terveydenhuollon käynnille fyysisten vammojen vuoksi tai vammoja löytyy sattumalöydöksenä

Mikäli väkivaltaepäily herää käynnin aikana, seuraaviin seikkoihin on syytä kiinnittää huomiota:

- Työntekijän on hyvä pysyä tilanteessa rauhallisena (Ks. lisää vinkkejä kohdasta: [1. Epäilyn ilmitulo, vastaanottaminen](#))

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

- Epäilyn heräämiseen johtanut tieto kirjataan tarkasti
- Lasta haastatellaan mahdollisimman vähän ja johdattelematta, lapsen kertomus taltioidaan sanatarkasti
- On tärkeä välttää tilannetta, että pieni lapsi kuulisi saattajan kertomuksen tapahtuneesta. Sen sijaan epäilyyn liittyen on pyrittävä aina haastattelemaan erikseen saattajaa ja lasta.
- Mikäli lapsella todetaan vammoja, lapselta kysytään vammojen alkuperästä neutraalisti ja johdattelematta, esimerkiksi ”mistä sinulle on tullut tämä jälki?”
- Kannustetaan lasta kertomaan mahdollisimman omin sanoin.
- Jatkotoimet suunnitellaan esitietojen, lapsen ja saattajan kertomuksen sekä löydösten perusteella
- Lapsen huolellinen tutkiminen on tärkeää. Vammojen merkit kirjataan, lisäksi valokuvataan, mikäli vammojen taustalla on väkivaltaepäilyä. Lapselta tutkitaan myös korvalehdet, hiukset ja päänahka, kynnet, suun limakalvo, pakarat ja jalkapohjat. Apuna voi käyttää Pahoinpitely- ja kehokarttalomaketta ([PAKE](#)).
- Mikäli vammoja on erityisesti pienellä lapsella, voidaan hänet lähettää lisätutkittavaksi alueen keskussairaalaan tai yliopistolliseen sairaalaan, vaikka vammat olisivat lieviä ja itsestään paraneva. Ennen lähettämistä lähettävän lääkärin **tulee konsultoida puhelimitse sairaalan lastenpäivystäjää** ja turvata lapsen matka sairaalaan.
- Vanhemmille voidaan kertoa, että lapsella on löydöksiä, jotka tarvitsevat selvityksen sairaalassa. Lastensuojelulta tai poliisilta pyydetään apua, mikäli vanhemmat kieltäytyvät lähtemästä jatkotutkimuksiin.
- Ilmoitusvelvollisuus:
 - Sen tahon, kenellä huoli lapsen tilanteesta on herännyt, tulee tehdä herkästi lastensuojeluilmoitus. (ks. kohta [3. Lastensuojeluilmoitus](#))
 - Sen tahon, kenellä huoli lapsen tilanteesta on herännyt, tulee tehdä myös ilmoitus poliisille, mikäli epäilyyn on riittävät perusteet. (Ks. kohta [4. Ilmoitus poliisille](#))
 - Epäselvissä tilanteissa ilmoitukset tehdään sairaalassa mahdollisimman pian erotusdiagnostisten selvittelyjen jälkeen

Tupola S. & Kallio P. (2020) Lapsen pahoinpitelyepäily ja sen aiheuttamat toimenpiteet. Lääkärin käsikirja

Joki-Erkkilä M. & Peltola M. (2020) Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyn selvittely erikoissairaanhoidossa. Yleiskatsaus. Suomen Lääkärilehti 2020;75(46):2450-2455

Luoma I., Joki-Erkkilä M., & Taskinen S. (2021) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnistus ja hoito. Lääkärinkäsikirja.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

17. Rikosprosessin suojaaminen, kun lasta ei ole vielä kuultu

Usein pieniä lapsia tuetaan prosessin alkuvaiheessa lähiaikuisten kautta. Kouluikäisille voi tarjota tukea myös ennen lapsen kuulemistä poliisin toimesta. Lasta voidaan tukea yleisellä tasolla keskustelemalla hänen päivittäisestä arjestaan, siitä selviytymisestä, voimavaroista, oireista sekä aloittamalla lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kartoittamisen. Työntekijän on hyvä olla tietoinen missä vaiheessa lapsen rikosprosessi on, jotta hän voi huomioida sen työskentelyssään. Asiasta on hyvä olla yhteydessä suoraan poliisiin. Mikäli epäiltynä on lapsen kanssa asuva lähiaikainen, esitutinnan suojaamisesta on keskusteltava sosiaalihuollon/poliisin kanssa, ettei lapsen kanssa keskustelun myötä luotettavan tiedon saanti vaarannu.

Mikäli lapsi tuo keskusteluun rikosprosessiin liittyviä asioita ja tiedossa on, ettei poliisin kuulemistä ole vielä tehty, voi lapsen spontaanin kertomuksen ottaa rauhassa vastaan ja tehdä siitä tarkat kirjaukset. Työntekijän on hyvä kuitenkin välttää tekemästä lisäkysymyksiä tapahtumiin liittyen tai ottaa vahvasti siihen kantaa. Lapselle voi viestiä, että on hyvä ja tärkeä, että hän puhuu asiasta. Huomion voi ohjata myös lapsen sen hetkiseen tunteeseen tai olotilaan ja mikäli lapsella on hankalia tunteita, auttaa niiden kanssa. Lapselle voi olla hyvä sanoittaa, että voimme puhua asiasta lisää myöhemmin.

Mikäli esitutkinta on kesken, on työntekijän hyvä tiedostaa sekin vaihtoehto, että vielä ei välttämättä täysin tiedetä, mitä on tapahtunut. On paljon tapauksia, joissa epäily ei tutkinnassa saakaan tukea, vaan epäilyn herääminen on johtunut muista syistä. Työntekijän ei kuulu arvioida epäilyn todenperäisyyttä. Sen vuoksi varmin tapa selvittelyn ollessa vielä kesken, ja varsinkin mikäli siinä on epäselvyyttä, on linjata hoidon ja keskustelujen syy lapsen/nuoren vointiin tai viitata ”tapahtuman” sijaan poliisin tutkintaan (mikäli lapsi on siitä itse tietoinen). Nuorelle voi esimerkiksi kertoa, että tapaaminen on järjestetty siitä syystä, että poliisille oli tehty ilmoitus nuoreen kohdistuneesta rikos-epäilystä. Voi myös viitata lapsen aiempiin puheisiin. **Useissa tilanteissa, joissa vanhempi on epäiltynä ja halutaan suojata lasta hänen puheisiin vaikuttamiselta, ei perheelle eikä lapselle kerrota etukäteen tulevasta haastattelusta.** Tämä on hyvä huomioida tuen ajankohdan suunnittelussa.

Mikäli lapsella on poliisin kuuleminen edessä, **ja lapsi on jo siitä tietoinen**, voi häneltä kysyä miltä tämä tuntuu, antaa tietoa sekä tukea lasta kuulemiseen liittyen. Myös lapsen vanhempien kanssa (jotka eivät ole itse rikoksesta epäillyn asemassa) voi miettiä yhdessä lapsen tukemista ennen kuulemistilannetta/haastattelua ja sen jälkeen. Lapsen kanssa ei tule käydä läpi, mitä hän haastattelussa aikoo kertoa, mutta antaa tilaa keskustelulle, millaisia kysymyksiä ja tunteita lapsella haastatteluun mahdollisesti liittyy. Mikäli lapsella on kysymyksiä, joihin työntekijä ei osaa vastata, voidaan niistä olla poliisiin yhteydessä - on esitutkinnankin etu, että lapsi tulee paikalle mahdollisimman valmistautuneena. Työskentelyssä on hyvä pitäytyä määrittelemästä lapsen kokemusta ja antaa lapsen kuvata asioita mahdollisimman omin sanoin. Mikäli lapsi tai nuori kokee ja sanoittaa syyllisyyden kokemusta, hänelle on tärkeä todeta, että hän ei ole syyllinen.

Selvittelyn ollessa vielä kesken on psykoedukaatiota annettaessa myös hyvä pidättäytyä viittaa-
masta rikosnimikkeisiin (esim. ”on tyypillistä, että reagoit näin, koska olet kokenut seksuaaliväkival-
taa”). Oireisiin liittyvää psykoedukaatiota voi ja kannattaa antaa, mutta niitä ei kannata yhdistää ri-
kosnimikkeeseen (esim. ”sinulla on nyt isoja asioita elämässäsi, ja on ymmärrettävää ja normaalia
että mielesi/kehosi reagoi”). On tärkeää myös tulla tietoiseksi, milloin esitutinnan asettamat puhu-
misen rajoitteet päättyvät, jotta ne eivät tarpeettomasti haittaa tukea ja hoitoa. Tähän liittyen voi
olla yhteydessä poliisin tai lapsen omaan sosiaalityöntekijään.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

18. Ohjeita sosiaalihuollon ammattihenkilöille

18.1. Lapsen suojaaminen rikosepäilyn tilanteessa

Sosiaalihuollon ammattihenkilön on lasten ja perheiden kanssa työskennellessään aina tarpeen mu-
kaan arvioitava kiireellisen lastensuojelun tarve. Lähtökohtaisesti lastensuojelun tarpeen selvittämi-
seen osallistuu aina lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Arvioitaessa lapsen suojaamisen tarvetta, esi-
merkiksi vakavien rikosepäilyjen tilanteissa lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle tai yhteydenpi-
don rajoittamista, selvitettäviä asioita ovat muun muassa:

- onko lapsi turvassa kotona?
- asuuko epäilty samassa taloudessa lapsen kanssa?
- mikäli samassa taloudessa asuu muita lapsia, ovatko he turvassa?
- onko epäillyn rikoksen jatkamisvaaraa? (jos epäiltynä on huoltaja, huoltajan puoliso, sisarus tai jos lapsi kuuluu arjessaan rikoksesta epäillyn vaikutuspiiriin koulussa, harrastuksissa tai muualla)
- onko riskiä, että rikoksesta epäilty pääsee vaikuttamaan lapsen kertomukseen? (esim. lasta painostetaan, pelotellaan, kielletään puhumasta tai lapselle sanotaan mitä pitää kertoa)
- tarvitseeko kotikäynnille pyytää poliisipartio mukaan turvaamaan tilannetta?

[Lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavien riskitekijöiden arviointi erotilanteessa s. 102. Ensi- ja turvakotien liitto](#)

[Palaa takaisin](#)

18.2. Monialainen yhteistyö

Turvallisuuden, suojaamisen tarpeen ja erilaisten riskien arviointia on tärkeää tehdä ensisijaisesti lapsen näkökulmasta ja aina mahdollisuuksien mukaan moniammatillisesti. Monialaisessa yhteis-
työssä on syytä korostaa tiedonkulun sujumisen tärkeyttä sekä varmistaa, että osapuolilla on sama

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

käsitys arvioinnin perustana olevista tiedoista. On tärkeää myös nimetä riskit ja arvioida niiden todennäköisyyttä ja vakavuutta, minkä lisäksi on syytä kartoittaa lapsen olosuhteissa olevat suojaavat tekijät ja voimavarat. Arviointityössä työntekijän on keskeistä tunnistaa omien kokemusten, uskomusten ja näkökulman vaikutus arviointiin.

Lähtökohtaisesti rikostutkintaan liittyvät toimenpiteet olisi hyvä suorittaa ennen kuin sosiaaliviranomaiset tekevät perusteellista arviota lastensuojelun tai muiden palveluiden tarpeesta. Sosiaaliviranomainen ei voi kuitenkaan jättää lapsen tilannetta selvittämättä rikostutkinnan keskeneräisyyden vuoksi, koska hänellä on viranomaisvastuu lapsen turvallisuuden arvioimisesta lapseen kohdistuvassa väkivaltaepäilyssä. Lastensuojelussa tehdään päätöksiä muun muassa sijoittamiseen ja yhteydenpidon rajoittamiseen liittyen aina lapsen turvaamiseksi ja lastensuojelulakiin perustuen.

Sosiaaliviranomaisen ja poliisin on suotavaa keskustella esimerkiksi siitä, millaisella aikataululla sosiaaliviranomaisen on syytä selvittää lapsen ja perheen tilannetta tai siitä, mitä asioita on välttämättömää kertoa huoltajille esimerkiksi sijoituspäätöksen yhteydessä ja mitä se tarkoittaa eri prosessien näkökulmista. **Tässä kohtaa saumaton tiedonkulku ja tiivis viranomaisyhteistyö ovat ehdottoman tärkeässä roolissa, jotta voidaan varmistaa lapsen turvallisuus ja samalla huomioida esitutkinnan asettamat reunaehdot.**

Lapsen asemaa mahdollisen rikoksen uhrina palvelee, jos viranomaiset voivat sovittaa prosessejaan ajallisesti yhteen ja esimerkiksi toteuttaa lapsen kuulemisen viivytyksettä. **On lapsen etu, että hänelle pyritään varmistamaan aito mahdollisuus tulla asianmukaisesti ja luotettavalla tavalla kuulluksi itseään koskevassa asiassa.** Lapsen kuuleminen viivytyksettä on muun muassa sen vuoksi tärkeää, että lapsen kertomus saadaan tällöin tutkinnan näkökulmasta mahdollisimman muuttumattomana (tuoreet muistikuvat jne.), mikä edistää lapsen oikeusturvaa. Lisäksi mikäli lapsi tarvitsee tukea tilanteessaan, on sen järjestäminen luontevaa kuulemisen yhteydessä.

Esitutkinnan aikana saatu mahdollisimman luotettava tieto rikosepäilystä ja siihen liittyvistä tapahtumista voi olla osaltaan perusteena, kun viranomaiset harkitsevat mahdollisia lastensuojelun toimenpiteitä ja tekevät arviota lapsen turvallisuudesta. Lisätietoa esitutkinnasta ja esitutkinnan aikaisesta viranomaisyhteistyöstä lapseen kohdistuvassa rikosepäilyssä:

[Viranomaisyhteistyö lapseen kohdistuneen väkivallan epäilyn selvittämisessä, THL](#)

[Rikosprosessi lapseen kohdistuneen väkivallan epäilyssä, THL](#)

[Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan. Poliisihallitus.](#)

[Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma \(Monialainen yhteistyö ja tiedonkulku s.123\)](#)

18.3. Kiireellisuuden arvioiminen

Lapsen kohdistuneen rikosepäilyn tilanteessa kiireellisyyden arviointia tehdään useasta näkökulmasta. Lapsen tarve kiireellisille lastensuojelun tukitoimille tulee arvioida aina lastensuojelun toimesta, mutta tilanteessa voidaan arvioida kiireellisyyttä myös rikosepäilyn näkökulmasta. Arvioitaessa kiireellisyyttä rikosepäilyn osalta tarvitaan usein tietoa seuraavista asioista:

- kuinka vakava epäily on?
- kuinka vahva tai selkeä epäily on?
- kuinka tuore epäily on?
- onko lapsella vammoja?

Kiireellisyys rikosepäilyn näkökulmasta voi tarkoittaa esimerkiksi tutkinnan aloittamista saman päivän aikana ja oikea-aikaisella toiminnalla voidaan saada hankittua rikostutkinnan kannalta ratkaisevan arvokasta näyttöä. [Lisää epäilyn heräämisen tilanteista](#)

18.4. Lapsen kohtaaminen, selvittelevä haastattelu

Rikosepäilyn selvittäminen on aina poliisin tehtävä, mutta sosiaalityöntekijän on selvitettävä asioita, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen sekä lastensuojelun päätöksiin ja toimenpiteisiin välivaltaepäilyn tilanteessa. Tällaisia selvitettäviä asioita voivat olla esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoittamisen perusteet tai lapsen ja perheen kiireellinen tuen tarve.

Lisäselvittämisen tilanteessa ja lapsen kohtaamisessa on tärkeää muistaa ja huomioida rauhallinen tila **kahdenkeskiselle** kohtaamiselle, oma neutraali suhtautuminen, kysymysten muotoileminen avoimiksi sekä huolellinen dokumentointi. Selvittelevän haastattelun lähtökohta on, ettei aikuinen tiedä mitä on tapahtunut, vaan pyytää lasta kertomaan tapahtumista mahdollisimman luotettavasti. Pyrkimyksenä on myös välttää aikuisen omien ennakkoasenteiden ja päättelyvirheiden vaikutusta lapsen kertomukseen. Avoimilla kysymyksillä tuetaan parhaiten lapsen omaa kerrontaa. [Lisätietoa epäilyn ilmitulosta ja vastaanottamisesta.](#) Lisätietoa [kohtaamisesta](#) ja [kysymystypeistä.](#)

Holopainen & Lyytikäinen & Niskanen (2018) Selvittelevä haastattelu. Teoksessa Hyvärinen & Pösö toim. (2018) Lasten haastattelu lastensuojelussa. PS-kustannus.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

19. Lisätietoja fyysistä vammoista

Vaikka lapsen tai muiden kertomus ei viittaisi väkivaltaan tai hoidon laiminlyöntiin, on seuraavissa tilanteissa väkivallan mahdollisuus kuitenkin selvítettävä:

- Vamman tapahtumatiedot viittaavat puutteelliseen hoivaan ja valvontaan
- Vammaan haetaan apua viiveellä tai ei ollenkaan
- Todetaan vammalöydöksiä eikä saattajalla ole tietoa tapaturmasta
- Vamman synnyn kuvaus on epämääräinen, se vaihtelee tai on ristiriidassa vamman tyypin tai lapsen iänmukaisen liikunnallisen kehitysvaiheen kanssa
- Kertomus vamman syntyperästä on ristiriitainen, esim. mitä lapsi kertoo ja mitä aikuinen kertoo
- Lapsen ikä: mitä nuoremman lapsen murtumasta, mustelmasta tai kallovammasta on kyse, sitä useammin se on syntynyt tuottamuksellisesti
- Suurienergiainen kallovamma imeväisellä ja pikkulapsella, kun esitietojen perusteella trauma ei ole ilmiselvä
- Pirstaleiset tai molemminpuoliset kallonmurtumat tai takaraivoluun murtumat, kallonsisäinen ruhje tai verenpurkauma
- Epäily ravistelun seurauksena syntyneistä vammoista
 - Yleisimpiä oireita ovat oksentelu, tajunnantason häiriöt, kohtausoireet, hengityskatkokset, huono ruokahalu ja/tai ärtyneisyys.
 - Oireet korreloivat vamman vaikeusasteeseen.
 - Yleisimpinä löydöksinä ovat subduraalitalan ja verkkokalvon verenvuodot.
 - Pidettävä mielessä tutkittaessa alle vuoden ikäistä neurologisesti oireilevaa lasta, jolla on outo anamneesi eikä välttämättä ulkoisesti havaittavia löydöksiä.
- Lievissä pään vammoissa (kuhmut, aivotärähdykset, kapeat ns. fissuuramurtumat erityisesti parietaaliluun alueella) pahoinpitelyselvittelyn tarve on arvioitava tapauskohtaisesti. Näitä vammoja voi syntyä myös esim. matalalta pudotessa tai kaatuessa.
- Murtumat (muut kuin kallonmurtumat)
 - Alle 1-vuotiaan tai alle kävelyikäisen lapsen luunmurtuma
 - Useat eri-ikäiset murtumat
 - Jos murtuman synty tapa on tuntematon
- Mustelmat ja pinnalliset vammat, joiden sijainti ei vastaa lapsen liikunnallista kehitysvaihetta.
 - Pienellä liikkumattomalla lapsella ei normaalisti mustelmia esiinny, mutta liikkumaan opettelevilla ja liikkuvilla lapsilla on useinkin mustelmia polvissa, säärissä tai otsassa.
 - Pahoinpitelymustelmille tyypillistä on
 - sijaintipaikkana selkä, niska, kasvot, korvalehdet, pakarat, reisien taka- ja sisäpinnat
 - parilliset nipistelymustelmat

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

- esineiden aiheuttamat tarkkarajaiset jäljet tai mustelmat
- petekioiden esiintyminen mustelmien yhteydessä.
- Nesteiden aiheuttamat tarkkarajaiset tai kiinteän esineen muotoa tarkasti noudattavat palovammat
- Kaikki muutkin kaikenikäisten lasten murtumat ja vammat, joissa esitietojen ja löydösten kesken on ristiriitaa tai joissa pahoinpitelyetiologia on mahdollinen
- Epäily kemiallisesta pahoinpitelystä (lapselle annettu huumaavaa lääkettä tai alkoholia)
- Seksuaalirikosepäily voi herätä lapsella todetusta raskaudesta, sukupuolitaudista tai fyysisestä oireesta tai löydöksestä, joka voi johtua kaltoinkohtelusta.

Tupola S. & Kallio P. (2020) Lapsen pahoinpitelyepäily ja sen aiheuttamat toimenpiteet. Lääkärin käsikirja:

Luoma I., Joki-Erkilä M., & Taskinen S. (2021) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnistus ja hoito. Lääkärin käsikirja.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

20. Ohjeita ja vinkkejä työskentelyyn lasten/nuorten ja perheiden kanssa

Lasten kaltoinkohtelun varhainen tunnistaminen ja ehkäisy

- [Hotus-hoitosuositus: Perheessä tapahtuvan lapsen kaltoinkohtelun riskiolojen tunnistaminen](#)

Artikkeli

- [Äitiys- ja lasten neuvola; Väkivallan ehkäisy – tue, tunnista ja puutu varhain](#)

Keskusteltaessa turvallisuudesta lapsen/nuoren ja vanhempien kanssa voi käyttää apuna

- Ensi- ja turvakotien liiton [Turva10- perehdytys](#)
- Ensi- ja turvakotien liiton [Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa - tunnista, puutu ja auta](#)
- [Tunne- ja turvataitoja lapsille](#)-käsikirja
- [Luo luottamusta suojele lasta](#) - opas yhteistyöstä lapsiperheitä työssään kohtaaville

Lähisuhdeväkivallan puheeksi otto aikuisen kanssa

- [Lomakkeita väkivallan kartoittamiseen ja kirjaamiseen](#)

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

21. Lapsen seksuaalinen käyttäytyminen

Lapsen tutustuminen omaan kehoonsa ja mielihyvän tuottaminen esimerkiksi alapäättään koskettamalla kuuluvat tavanomaiseen seksuaaliseen kehitykseen. Mikäli lapsen seksuaalinen toiminta muuttuu pakonomaiseksi ja siitä puuttuu ilo ja spontaanius, voidaan puhua yliseksuaalisesta käyttäytymisestä. Lisää tietoa lapsen seksuaalisesta kehityksestä sekä seksuaali- ja turvakasvatuksesta kerrotaan [Väestöliiton verkkosivulla](#) ja yliseksualisoituneesta käyttäytymisestä [HUS-yhtymän verkkosivuilla](#). Yliseksuaalinen käytös voi herkästi herättää monenlaisia ajatuksia ja tunteita aikuisissa, mutta on tärkeää ymmärtää, että yliseksuaalinen käyttäytyminen voi johtua monesta eri syystä. Esimerkiksi lapsen itsetyydytyksen taustalla voivat olla muut turvattomuuden kokemukset kuin seksuaaliväkivalta. Keskustellessa lapsen kanssa on tärkeä huomata **omat tilanteen virittämät ennakkokäsitykset**, jotta ne eivät ohjaa keskustelua.

Jos pieni lapsi piirtää tai leikkii seksuaalisia teemoja ja sisältöjä, voi niistä pyytää lasta kertomaan lisää. Lapselta voi kysyä, mistä hänelle tuli mieleen piirtää sellaista. Mikäli lapsi esimerkiksi leikkii yhdyntään viittaavia leikkejä, voi lapselta kysyä, mistä hän tietää, että niin tehdään. Pienille lapsille esitetty kysymys ”kuka on opettanut tuollaista”, tai ”kuka käski tekemään noin”, voi mahdollisesti johtaa siihen, että lapsi nimeää sattumanvaraisen henkilön (helpottaakseen mahdollisesti itse kokeamaansa syyllisyyttä). Syitä lapsen käyttäytymiselle voidaan pohtia myös huoltajien kanssa.

Mikäli lapsen käytös on yliseksuaalista, lasta on hyvä ohjata pois seksuaalisen käyttäytymisen ääreltä johonkin toiseen toimintaan, mutta niin, ettei lapselle aiheuteta häpeän tunnetta. On hyvä myös pysähtyä pohtimaan, mitä lapsi hakee toiminnallaan (esimerkiksi turvaa, mielihyvän tunnetta, huomiota aikuiselta?) ja pyrkiä löytämään keinoja, millä muulla keinoin lapsi voi sitä saavuttaa.

Mikäli lapsen käytöksessä on selkeää yliseksualisoitumista, eikä lapsi pysty sitä ohjattunakaan rajamaan tai jos siihen liittyy aggressiivisuutta tai pakonomaisuutta, vaatii lapsen tilanne aina tarkempaa selvittelyä. Keskustelussa huoltajien kanssa voi yhdessä pohtia, millaista ymmärrystä ja tukkeinoja lapsen oireilulle voidaan löytää. Usein on perusteltua tehdä lastensuojeluun huoli-ilmoitus lapsen kehitykseen liittyen. [Lisätietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä](#)

Isompien lasten ollessa kyseessä on mahdollista, että **altistumista seksuaalisille asioille on tapahtunut heidän omien tai kavereiden älylaitteiden kautta**. Mikäli epäily tällaisesta herää, on tärkeää käydä keskustelua sekä lapsen että vanhemman kanssa rajoista ja turvatoimenpiteistä älylaitteiden kanssa. Mikäli lapsi on nähnyt iälleen sopimatonta materiaalia, on tärkeää, että hän voi keskustella kokemastaan aikuisen kanssa. Lisää aiheesta: [Lapsi sosiaalisessa mediassa](#); [Digitaalinen hyvinvointi ja lapsen oikeudet](#); [Ohjeita digiturvataidoista](#)

[Pala takaisin](#)

[Pala sisällysluetteloon](#)

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

22. Lapsen aggressiivinen käyttäytyminen

Aggression säätelyn ja yhteisön sosiaalisten normien noudattaminen opitaan vähitellen normaalin kehityksen aikana, vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Käytöshäiriöriskiä lisäävät selvästi vanhemmuuden ongelmat (erityisesti rankaiseva, epäjohtonmukainen kasvatus, vaikeudet ennakoitavuudessa ja lapsen turvallisessa rajaamisessa), lapsen kehitykselliset vaikeudet (esimerkiksi tarkkaavuus- ja ylivilkkaushäiriön oireet ja kielelliset- tai oppimisvaikeudet) ja geneettiset tekijät. Negatiivinen aikuisen ja lapsen vuorovaikutussuhde ylläpitää lapsen käytösongelmia. Oireisiin voidaan vaikuttaa sitä paremmin, mitä varhaisemmassa vaiheessa tarjotaan vaikuttavaa tukea ja hoitoa. (Aronen E. Lasten häiriökäyttäytyminen. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2016;132(10):961-6)

Tutkimusten mukaan median käytön (televisio ja videopelit) ja aggressiivisuuden sekä käyttäytymisen ongelmien välillä on yhteys. Väkivaltaiset tietokonepelit myös vaikuttavat vähentävän empatiakykyä. Vaikutus välittyy mallioppimisen ja turtumisen kautta, aktivoimalla lapsen vireystilaa sekä korvaamalla muita kehityksen kannalta tärkeitä aktiviteetteja. (Sourander A. (toim.) Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Kustannus Oy Duodecim 2016.

**Leikki- tai kouluikäisen ikä-
tasosta poikkeava aggres-
sion hallintavaikeus, uhmak-
kuus, sääntöjä rikkova käy-
tös tai vaikeus sosiaalisissa
suhteissa, ovat syitä huoles-
tua ja arvioida lapsen oireet
ja tilanne.**

[Lisätietoa lapsen aggressiivisesta käyttäytymisestä](#)

[Palaa takaisin](#)

[Palaa takaisin päävalikkoon](#)

23. Lisätietoa nuorten chat-keskustelupalvelussa työskenteleville

Nuoret käyttävät chat-palveluita yhä enemmän ja voivat tuoda niissä esiin myös kokemaansa väkivaltaa. Tämä voi joskus olla heille helpommaksi koettu väylä kertoa kokemuksistaan.

[Takaisin sisällysluetteloon](#)

Rauhallinen reagointi

Mikäli nuori tuo esiin kokeneensa väkivaltaa, on työntekijän hyvä ensin kiinnittää huomiota omaan tunnetilaansa ja säädellä sitä voidakseen tarjota kiireetöntä ja rauhoittavaa yhteyttä nuorelle. Yhteyden ylläpitäminen on haastavaa, kun katsekontaktia ei ole, mutta nuorta kannattaa puhutella hänen omalla etunimellään, mikäli hän on sen kertonut, sekä viestiä että on kuullut ja pyrkinyt taivoittamaan mahdollisimman hyvin nuoren viestin. Nuorelle on hyvä antaa myös tunnustusta siitä, että hän on löytänyt rohkeuden kertoa asiasta. On myös tärkeää, että aikuinen viestii kestävänsä kuulemansa ja sen äärelle voidaan rauhassa pysähtyä. Keskustelun aikana työntekijä pyrkii aktiivisesti luomaan ja ylläpitämään yhteistyösuhdetta sekä luottamuksen ja turvallisuuden ilmapiiriä, jotta nuori ei päättäisi keskusteluyhteyttä, jolloin hänen tavoittaminen uudelleen on usein mahdollista ilman henkilötietoja.

**Myös chat-keskustelupalveluiden työntekijöitä si-
too ilmoitusvelvollisuus,
mikäli alaikäiseen epäil-
lään kohdistuneen väki-
valtaa.**

Tapahtuman selvittäminen

Nuorelta ei tarvitse lähteä selvittämään tarkkaa tapahtumien kulkua, vaan olennaisempaa on motiivoida nuorta kääntymään jatkossa asiassa aikuisen puoleen niin, että asian selvittäminen voi jatkua. Työntekijä voi esittää joitakin kysymyksiä, esimerkiksi milloin tapahtuma on tapahtunut. Joskus nuori voi kertoa kokemastaan ymmärtämättä välttämättä itse, että hänen rajojaan on rikottu tavalla, joka on luokiteltu rikokseksi. Esimerkki tällaisesta voi olla, että nuorelta on pyydetty alastonkuvia internetissä. Työntekijän tehtävänä on tällöin kertoa, mikä on hyväksyttävää käyttäytymistä toisen (pyytäjän) taholta ja mikä taas ei.

Turvallisuus

Nuoren turvallisuuden kannalta on olennaista selvittää, onko epäilty edelleen hänen vaikutuspiirissään sekä onko nuori vaarassa joutua uudelleen rikoksen uhriksi. Mikäli nuori elää edelleen turvatomissa olosuhteissa, mutta ei suostu kertomaan nimeään, voidaan hänen kanssaan käydä läpi turvasuunnitelmaa.

Avoimuuteen tukeminen

Chat-keskustelussa työntekijän on tärkeä pyrkiä välttämään säikäyttämästä nuorta, mikä voi helposti tapahtua, jos nuori alkaa pelätä, mitä rikoksesta kertomisesta ja rikosprosessin käynnistymisestä voi seurata. Mikäli nuori kokee asiasta kertomisen olevan vaikeaa, kannattaa käyttää kiireetömästi aikaa asian käsittelemiseen. Nuoren toimijuutta voi vahvistaa antamalla tunnustusta asiasta kertomisesta chat-työskentelijälle. Nuorelta voi kysyä, kenelle hän on tähän mennessä kertonut ja miltä kertominen on tuntunut. Nuoren kanssa voi yrittää puhua siitä, mikä on mahdollisesti estänyt ja vaikeuttanut kertomista. Nuorelta kannattaa selvittää, ketkä nuoren elämässä näyttäytyvät turvallisina aikuisina ja käydä läpi konkreettisesti, miten ja kenelle aikuiselle nuori voisi kertoa asiasta. Tässä nuorta voi auttaa etsimällä yhteystietoja esim. kuraattorille tai terveydenhoitajalle ja ohjaamalla häntä ajan varaamisessa. Myös chat-palvelun työntekijä voi olla nuoren apuna asian viemisessä viranomaisten tietoon.

Mikäli nuorella on aiempia huonoja kokemuksia aikuisten puoleen kääntymisestä, myös näitä tilanteita voi olla tarpeen tarkastella. Nuorelle on hyvä tuoda toivoa siitä, että on aikuisia, jotka välittävät ja voivat auttaa. Samaan aikaan on hyvä kuitenkin huolehtia, ettei nuori koe tilannetta painostavana ja vetäydy. Nuoren kanssa voi myös keskustella, haluaako hän kertoa ilmoituksen tekemisestä itse kotona vai haluaako hän odottaa sitä, että viranomainen ottaa ensin kotiin yhteyttä.

Nuoren osallisuuden vahvistaminen

Nuoren on tärkeä saada riittävästi tietoa, mitä viranomaisprosessi tarkoittaa. Tietoa viranomaisprosessien etenemisestä on hyvä annostella sopivissa määrin ja oikein ajoitettuna, ettei se pelästytä nuorta. Nuorelle voi myös kertoa, että poliisitutkinnan alkaessa hänellä on itsellään mahdollisuus päättää, mistä hän on valmis ja halukas kertomaan. Nuorelle voi olla hyvä myös kerrata luottamuksellisuuteen ja salassapitoon liittyvät säädökset sekä kertoa ketkä saavat tietää epäilystä ilmoittamisen jälkeen. Oppaita ja ohjeita rikosprosessiin, sekä mahdollisuuden myös yhteydenottoon tarjoaa Rikosuhripäivystys (www.riku.fi).

Kun anonymi nuori vetäytyy

Mikäli anonymiksi jäänyt nuori ei halua kertoa kokemastaan reaali maailmassa ja vaikuttaa olevan vetäytymässä kontaktista, on häntä tärkeä kannustaa tulemaan chat-keskusteluun uudelleen. Lisäksi hänelle voi antaa mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa oman alueen palveluista ja miten niihin voi ohjautua. Nuorta kannattaa ohjata mahdollisimman matalan kynnyksen kontakteihin, esimerkiksi kouluterveydenhoitajalle, opettajalle, tai kenelle tahansa aikuiselle (esim. kaverin äidille), jonka nuori kokee luotettavana.

Ilmoitusvelvollisuus

Myös chat-keskustelupalveluiden työntekijöitä sitoo ilmoitusvelvollisuus, mikäli alaikäiseen epäilään kohdistuneen väkivaltaa. Mikäli nuori kertoo rikoksesta ja mikäli jommastakummasta, epäilystä tai asianomistajasta, on olemassa henkilötietoja, ilmoituksen tekemisessä toimitaan yleisen toimintaohjeen mukaisesti.

Mikäli chat-keskustelija sekä epäilty jäävät anonymiksi, keskustelun tiedot lähetetään seksuaalirikosten kohdalla Keskusrikospoliisiin lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan yksikköön sähköpostitse osoitteeseen cse-tiimi.krp@poliisi.fi asian arviointia ja selvittämistä varten. Käydystä keskustelusta toimitetaan keskustelijan käyttämä IP-osoite sekä mielellään kuvakaappaus käydystä keskustelusta. Pahoinpitelyepäilyjen kohdalla voi IP-osoitteen ja käydyt keskustelut toimittaa oman alueen poliisille.

Kun nuori ei halua ilmoitusta tehtävän

Työntekijän velvollisuus on tehdä asiasta ilmoitus, mikäli hänellä on henkilötiedot, vaikka nuori ei tätä itse haluaisikaan. Nuorelle voi kertoa, että työntekijää sitoo laki ja asiassa toimitaan nuoren parhaaksi. Nuori voi olla pettynyt ja vihainen, näitä tunteita on tärkeä sallia ja ottaa vastaan.

Usein nuoret voivat pelätä, että kertoessaan rikoksesta heitä ei uskota ja kokemukseen voi liittyä myös häpeää sekä syyllisyyttä. Mikäli työntekijä huomaa nuoren syyllistävän itseään, on tätä tärkeä purkaa. Nuori voi myös tarvita tietoa siitä, mitä poliisille ilmoittaminen tarkoittaa ja mitä siitä voi seurata. Nuoren kanssa voi eritellä, mitä hyötyä ja haittaa hänelle olisi kertomatta jättämisestä verrattuna siitä kertomiseen. Nuori voi myös pelätä epäillyn tai omien vanhempiensa reaktiota tai tiedon leviämistä. Nuoren kokemia tunteita ei kannata vähätellä tai pyrkiä muuttamaan toiseksi. Nuorta auttaa enemmän, kun kaikenlaisille tunteille on tilaa ja niitä voidaan yhdessä tutkia. Nuori voi myös hyötyä tunteiden säätelyyn liittyvästä psykoedukaatiosta sekä siitä tiedosta, että tunteiden kanssa ei tarvitse pärjätä yksin, vaan niiden käsittelyyn voi ja kuuluu saada tarvittaessa apua.

Työntekijän jaksaminen

Chat-keskustelut muodostavat työntekijöille monia haasteita tilanteiden nopeuden ja haavoittuvuuden vuoksi. Tämä voi herkästi aiheuttaa työntekijässä avuttomuuden tunnetta, etenkin mikäli nuori kertoo vaikeista kokemuksista ja poistuu paikalta. Työntekijä voi myös jäädä miettimään, onko hän toiminut oikein, vaikka usein tilanteiden muodostuessa ei välttämättä ole oikeaa tai väärää toimintatapaa. Tällöin on riittävää, kun on toiminut parhaan tietonsa mukaisesti, vaikka se ei olisikaan johtanut toivottuun lopputulokseen. On myös muistettava, että se millaiseksi kokemukseksi keskustelu on muodostunut nuorelle, voi antaa nuorelle rohkeutta ja uskallusta viedä asiaa eteenpäin myöhemmin. Työnohjaus, vertaistuki sekä itsemyötätunton taidot nousevat tärkeiksi työntekijän ammatillisuuden ja jaksamisen tueksi.

[Palaa takaisin](#)

[Palaa sisällysluetteloon](#)

Valokuvat sivuilla 4, 10, 25 ja 27: Tiina Mäki / OYS valokuvaus

[Takaisin sisällysluetteloon](#)